

Arómani

Îtun **anaaé kéwaraa-yubaq Arómubaq** **Póroma agatáiyé.**

Póroni mayaígón áaimma

¹ kemá Póro mayaí-nákómá Îtu Káríqtoni mayaírá Áánûqtuma aúyatikarena tááyaraitaq min-áúbá-wánnáámá agatáune. kemá Póroma Áánûqtuni íráqô-kataama tin-áímmá timá tímikaune.

² Áánûqtuni amuné-wáyúkábí wení aúba-wannaabi naayóbáqá mimórá-íráqô-katáámá Áánûqtuma akoqnáá umá tiráiyé.

³ maamin-íráqô-katáámá Áánûqtuni áanikoqtabama wáqe-uraitana Tébitin-annabike pááq uráiyé. maa-márábi-káyúkúrámá pááq uráimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágógaráq Áánuqtun áanikoma máqe-uraiye.

⁴ áanikoni akoqnáágaraq imaamugaráqá yirááténa pukáapike kímora itó-umakaraiye.

⁵ kemá Póroma Îtumma tirummá kámunana Áánûqtu wení mayáimá kêtimitaq Îtumma wekáq kémaiyaune. waayúkama máqte-marabake Îtumma yirummá kámeta anaaé kéwaraaqtaba Áánûqtuni íráqô-kataama kemá timá yimunaiq umá

⁶ keráwáqá Arómuq-marupaq máa-yuma Áánûqtu tááyaraimma Îtu Káríqtonamoe.

7 keráwáqá Árómuq-marupaq máa-yuma keráwáqtábá táayaraitaq Áánûqtun-aama wáraa-kayukama kemá keráwáqtôpaq kágayaune. Áánûqtumma ákái-kayukao, Áánûqtuma ketibotáámá ketáái uyátárai-naqa Ítu Káríqtogaraq yenamáa yenákátí íráqô-qtataakaraq yeqtí kaayoné-yátáákáráq keráwákáq paá waíno.

Póroma amuqá maréna nunamummá tiráiyé.

8 áqnáabaq ketí Áánûqtuqtabama Ítu Káríqton áwîkaq timuqá kémarakaune. maragáráq-maragaraq-wayukama keráwáqtí itái-yátááqtábámá ítama ánataqtukaapoq keráwáqtábámá timuqá kématikaune.

9 nunamupí maamin-áímmá túnnama Áánûqtuma wenamáárîq ítaraimma árain-aíne. Áánûqtuni íráqô-kataama tirukakékáráq kétémaiymeq weqtábá kéune. wení íráqô-kataama wenánikoqtabama wáiyé. Áánûqtuma ítaraiye máqte-tupaama keráwáqtábá nunamupí kéténe.

10 aati-aatimá nunamupí Áánûqtumma ítáanana akáinanama ketí aammá awíqtikainaq yayamá keráwáqtôpaq yenúne. ayáqtááq-kanaama yénáae téq uráune.

11 miráitaq keráwáqtábámá ôriq umá kemá kétékaitaq timónanaq kéune. miráinaq kemá yaímma-yataaqa timénáa kéune. Áánûqtuni íráqô-qtataaqa keráwáqtê keqtirupi wamá akoqnáa íkáae téq kényune.

12 minná Áánûqtukaq aati-aatimá túyánámmá itáiq-itaiq í-yátááqá keráwáqá tíwáqnaa kéinana keráwáqtí itái-yátáákómá kemmá tíwáqnaa kéinama

itáíq-itaiq í-yátááqá keráwáqtôpaq akoqnáá kéena ketiyápiqtaa akoqnáá ikáae téq kéyune.

¹³ ketúnabaro, keráwáqá maamin-áímmá ítama arútáaro. netuqyaa-túpáámá kemá túyánámmá kéitaune, keráwáqá óq-wayukama Yéqtaeowayukama Ítu Káríqtonopaq yíwíqme yénáae téq kéyune. miráimanibo máqte-tupaama yaímma-yataakoma kemmá yáqtoraitaq paá kémaune.

¹⁴ máqte-marabaq-wayukama watáama Ítuqtaba ketí aqtábááma wáiyee. minná márûkaq-wayukagaraq karaanóbáq-wáyúkágáráq aamá ítaraa-kayukagaraq íma ítaraa-kayukagaraq mi-kátáámá yemmá timáyimenune.

¹⁵ miráimanibo ketíyakoma iyánáaq kéitaq keráwáqá Arómuq-marupaqa íráqô-kataama timá-timenaee téq kéune.

íráqô-kataama Áánûqtuni akoqnáae.

¹⁶ miráimanibo Áánûqtuni íráqô-kataayaba kemá tigaemá ikéune. íráqô-kataayaba nôraq inábiyo? minná Áánûqtuni íráqô-kataama wení akoqnááma wáipoana máqte-kayukama kanaaráq mamá atóbamayikaniye. áqnáabaqa Ítiráaeowayukama anaaékaq Yéqtaeowayukama maamin-íráqô-kátáánápó atóbamayikaniye.

¹⁷ miráinana Áánûqtuni íráqô-kataagaraq waayúkagoni arupú-aaimma abarokáq pááq kéiyee. waayúkagoni áaimma arupú umá minnáyataba yúyánámmá itáíq-itaiq umá yabíqme kéuyoe. Áánûqtuni aúba-wannaabi miráuma kétiye: “móra-nakoma Áánûqtuqtaba aúyánámmá itáíq-itaiq umá

yabíqme uwínanama matúq-matuq umá mái-yataaqa Áánûqtu amíniye.” téna kėtiye.

waayúkaurakoni agaemá

18 maa-káyúkámá Áánûqtuma yinaaéma kéumamepoana Áánûqtuni áyámma wení márûpake kégumiye. kebó-yátááqá tarôq kéo-kayukama yeqtí kúmiqtababoana Áánûqtuni áraín-aimma yayamá pááq íkeiye.

19 Áánûqtuni máqten-aaimma íma aúpáq wáiyee. miráipoana Áánûqtu yemmá yiráátiraiye.

20 Áánûqtumma ketáámá kanaaráq íma aónanunataamanibo wemá tarôq urái-qtataaqnapo kanaaráq káonaunatae. maa-márámá pááq uráikanaarake wení watúq-watuq umá wái-akoqnaama kanaaráq káonaunatae. miráínata yeqtí kúmiq-yataaqa íma aúpáq yuwéta maará tínoe “ketáá íaonaraunatae” ítinoe.

21 Áánûqtuqtaba ítaretamanibo wení áwîkaqa íma yaaguyabéta wekáq “tíkáiye” ítiraae.

22 “itaí-wáyúkámá máunatae” téta tiráámanibo yeráwáqá áá íma ítaraa-kayukama yayamá máqe-uraae.

23 matúq-matuq umá mái-Aanuqtuma yiwikáqtuwetamanibo wenamí-kanamin umá waayúka-amakaraq wáíwaakon-amakaraq áwáábíq-wakoni-amakaraq yekáq iraayutáúmá mamá téta uyátá-maqma “íráqô-qtataare” téta yúyánápí tirááe.

24 áá íma ítaraa-kayukama pááq kéopoana Áánûqtuma iyúwáitata yenamáárîq yetáaimma

kéwaraae. yeráwáqtí yikáí-yátáákó yabítitata kebó-yátááqá tarôq urááe. yúnapogaraq kebó-yátááríqá urááe.

²⁵ yaímma-wayukama miráitata Áánûqtuni árain-aimma wenamí-kenamin umá kaaqaari-áímmá wakááe. mi-qtátááqá Áánûqtu tarôq uráíqtataakaq yiraayutáúmá amá yetíwîqa múte yaútaamanibo tarôq urái-nakon áwîqa ímiye. ááqibo Áánûqtuma wenáwîqa múte yaúma watúq-watuq umá waímo. árainmma waíno.

²⁶ otaa-qtátááríq oqtábábóana Áánûqtu iyuwáitata yenamááríq kéweta yetúnapo yigae-yátááqá mamá pááq urááe. miráitataa aaragógáráq aaraukáq-ááímmá íma wakááe. paá yetúraqa íarutainama kéwaraae.

²⁷ mimóráíq umá waamá aaraukáq-ááímmá paábaq mamá kéyuwaamanibo káqo-waqtaba kéyikaiqtataboata yirunóbáqá iraráá karáíye. yigae-yátááqá káqowa-kaqowamma mamá paá urááe. miráipoata yetúnobaqa ókon-okomma táí-ummaa-yataaqa pááq íno-waigoni ápêqa yeqtí kúmiq-yataakoqtabama wáqe-uraiye.

²⁸ miráimanibo Áánûqtuni aúyánámmá yeráwáqá íma yáqtóráawana Áánûqtuma iyúwáitata yetúyánápíké waqmá kéitaae. kebó-yátááríqo kéomma kéqoke-kaqoke-kebo-yataaqa tarôq kéoe.

²⁹ waátâ-aimma aráágayan-aimma táí-aimma iyáábúq-aimma aweké-ááímmá ááíqá í-ááímmá komarummá í-ááímmá waayúkayaba ítama táíq í-ááímmá ógikaae. anaaépaq-aimma tí-ááímmá

³⁰ waayáímmá tí-ááímmá Áánûqtuqtaba íyámma umákai-yataaqa aamá aratéta yeqtúma mamé uí-

yátááqá yeqtí yúyánápíké aúgemma otaa-qtátááqá mirán-ááímmá ógikaae. anóbon-aama kárate.

³¹ áá íma itai-wáyúkáá yeqtí anóna-anon-aimma arátaae. waayúkayataba íyaqa íkeyimeta kaayoné-yátááqá íyimikaae.

³² Áánûqtuni ámáan-aiko téna: “máqtemma mirán-ákáq maíyanama puí-yátááqá yeqtí ápêqa waiye.” mirá téta ítaraae. yeráwáqá móragaraq miráute kéuyeta máqte-kayukama miráute kéuyeta warái-yátááqtábá kékikaiye.

2

Áánûqtuni yainai-yátááqá kanaa kéiyé.

¹ ketí aanábô, óq-wayukama káyainao? móra-nakoma wení kúmiq-yataaqa íma aúpáq yuwániye. óq-wayukati yenáánamanibo yemô oníq umá emá móraiq kée miráuma enamááríq yawááq kéone.

² Áánûqtu óq-wayukama náayubi maamirá-qtátááríq o-káyúkámá yáínáimma ketáá káounaunatae. wemá kanaa kéiyé.

³ ááqibo ketí aanábô, óq-wayukama yaináánaiq umá móraiq umá emá enamááríq káyainaane. “Áánûqtuni yawááq-iyataapike kótanune” téq enaúyánápímmá kéteno?

⁴ aqá Áánûqtuni paru-yátáákómá waayúkama íma iyuwai-yátááqá waayúkayataba yaákarena awé-í-yátááqá enaúyánápímmá pááqya-qtataariq kéteno? enáimma waéqma tinanamá Áánûqtu wení kaayoné-yátááqá emmá kanaaráq uíniye.

⁵ enaákoma akoqnáá umá óqtakaa umágitaa enáimma íma mamá kéwairaane. ení yainai-yátááqá

anókariq kéinana mi-túpááyábá Áánûqtuni áyámma í-yátáákáráq yaináí-í-yátáákáráq pááq inaama ení yaináí-yátááqá íbêqa anókariq kéone.

⁶ máqte-kayukama aókáq-aokaq máqte-qtataariq kéoqtaba Áánûqtuma yeqtí ápêqa yimíniye.

⁷ yaímma-wayukama tágama-yataakaraq yíwîqa uí-yátáákáráq paá matúq-matuq umá máí-yataakaraq abáá-umae kéuyeta íráqô-qtataariq kéopoana yemmá matúq-matuq umá máí-yataaqa Áánûqtu yimíniye.

⁸ yaímma-wayukama yenamáárîq yetábá yúyánámmá itéta kateko-ámmá íbáq kéyuwaapoata yemmá Ááûqtuma moyáqá yéna áyámma umá nommá atíqtuwainikaa umá ayáuyikaniye.

⁹ máqte-kayukama waátâ-yataariq uráiyánama áqnáabaq Ítíráaeo-wayukama mámikaqa Yéqtaaeo-wayukama yemmá yú-tikaraq yíkararaq mayánoe.

¹⁰ ááqibo máqtemma arupú-amma waráiyánama áqnáabaq Ítíráaeo-wayukama mámikaqa Yéqtaaeo-wayukama yemmá tágama-yataakaraq yíwîqa anómma uí-yátáákáráq kaayoné-yátáákáráq Áánûqtu yimíniye.

¹¹ máqte-kayukama Áánûqtu mimoráíq umá yainániye.

¹² Mótetini ámáama Yéqtaaeo-wayukama íma yímikaiye. ámáan-aimma íma matéta yemá kúmiq-yataaqa umáe kéuyeta yeráwáqá puínoe. Mótetini ámáama Ítíráaeo-wayukama yímikaimma kúmiq-yataariq umáe kéuiyanama ámáan-ainapo yainániye.

¹³ ámáan-aimma paá kéiteta Áánûqtuma “íráqô-kayukae” téna íkétimanibo ámáan-aimma waráiyánama Áánûqtun-aurakaq íráqô-kayukama

mamá aúqyikaniye.

14 Yéqtaaeo-wayukama áamáan-aimma Móteti íma yímikaimanibo yeqtí yúyánápíké téta yaímma-taoqa Ítiráaeo-wayukati áamáan-aimma wakááe. miráitata yenamáárîq yeqtí áamáan-aikaq mááe.

15 Ítiráaeo-wayukati áamáan-aimma wakáapoata árain-aimma yirááténa yirupi aúba-wannaaraa agamá kémaraiye. yaímma-taoqa yúyánákómá yeqtí kúmiq-yataakoma yeqtúbi kémaraitana káqo-taoqa yúyánákómá kanaarâq kéumayikaiye.

16 Áánûqtuni íráqô-kataayaba kemá abarokâq kêtunama miráuma maami-túpáámá Áánûqtu Ítu Káríqtoni óyaupike máqte-kayukati aúpâq-yááímmá mamá yainániye.

Ítiráaeo-wayukaraq áamáan-aikaraq

17 emánô? kemmá Ítiráaeo-naqune té kétima-timene. Ítiráaeo-wayukati áamáan-aimma aúyánápí kéwarema Ítiráaeo-nakoma máíye. emá Áánûqtuqtabama weganoq-kanoq-áímmá abarokâq kéténe.

18 Áánûqtuma mirá-uwo ti-qtátááqá emá ítaraane. áamáan-aimma yoráuma ítaraanaboa arupú-amma ítaraane.

19 yúgaroq-wayukati yabi-í-náqá kumayuqnóbâq máa-kayukati ókáán umá máema

20 áá íma ítaraa-kayukagaraq iyápógaraq yeqtí yirááti-naqa máema áamáan-aipi mûtûq itái-yátáákárâq árain-aikaraq ítama arútarema

21 waayúkama káyiraatenamanibo nóraq itáâq írááténnaiq umá enamáárîqa ímira-keono? emá

“moyámmá ímáýáaro” abarokáq kétémanibo emá moyámmá kémaiyaane.

22 emá “aaraúkáqá íyataaero” abarokáq kétémanibo emá mirá kéono? emá yaataq ikúqma amammá tarôq uráá-qtataakoma kéyiwaagonamanibo yemmá káqo-kayukati monoq-nákáá-náópákémmá emá kémayaano?

23 ámáan-aiqtaba enaúma mamé kéuyonamanibo Áánûqtuni ámáan-aimma íma kéware wekáq agaemá makáane.

24 miráitana Áánûqtuni aúba-wannaabi Ítíráaeo-wayukaraq kétéye: “keráwáqá táigo-qtataaqa kéopoata Yéqtaaeo-wayukama kétémonetaboata Áánûqtuni áwíqa yamá akáyáámmá kétée.” téna aúbabi kétéye.

25 Ítíráaeo-wayukati ámáan-aimma warétama íráqô-qtataaqa yúma kará ínomanibo ámáan-aimma yúma íkáratainikaa ínoe.

26 Yéqtaaeo-wayukama yúma íkarataamanibo ámáan-aikoma waréta yemmá yúma kárataakaa-kayukama Áánûqtu kéyimonai íyabiyo?

27 Yéqtaaeo-wayukababoata keráwáqá Ítíráaeo-wayukama yawááq-umayikanoe. paá túma kárataama Mótetini ámáan-aimma keráwáqtábá agatáimanibo íkéwaraae. ááqibo Yéqtaaeo-wayukama túma íkarataama maamin-ámáán-áímmá kéwaraae.

28 náawaq áraimma Ítíráaeo-naquramma máiiyo? náawaq aúma káratai-naqa áraimma máiiyo? Ítíráaeo-naqa paá amegaaráq-áúmá íma máiiye.

29 aaqáo. Ítíráaeo-naqa arunóbákéqtábá áraimma Ítíráaeo-naqiye. arunóbáqtábá Áánûqtun Aágoni mayaímá wáitanamanibo ámáan-aikake íma pááq

kéiye. min-nákómá arunóbáqá Áánûqtun Aágoni mayaimá wáitana wenáwîqa maa-márábí-káyúkátí yúrakaq anómma íwáimanibo Áánûqtun-aurakaq wenáwîqa anómma wáíye.

3

tái-yaaikoma íráqôn-aaimma íma yawááq-iniye.

¹ Ítíráaeo-naqa máena uyátá-maqma kéqon-naqa íráqôniq kéumakaiyo? yúmo kará-í-yátááqá kanaarárábíyô?

² owé. máqten-aukapaq kanaaráq wáíye. Áánûqtuma wení watáama Ítíráaeo-wayukama áqnáabaq iyáápi yímikaitata abarokáq Áánûqtun-aaimma kéitaae.

³ yaímma-wayukama itáíq-itaiq umá íyabikaamanibo Áánûqtu mimóráíq umá wemá yímikain-aimma aratínô?

⁴ túyánámmá íma ítáaro! miráuma máqtemma kaaqaari-wáyúkámá máamanibo Áánûqtuma wemá yímikain-aikaq yabíqma matúq-matuq umá mániye. Áánûqtuni aúba-wannaabi kétiye:

“máqten-aimmo tinnamá kateko umá yiráátiniye. emmá yaináíyaama uyáqtanone.” téna min-áúbábí kétiye.

⁵ ketáái otaa-qtátááqô abarokáq kéinana Áánûqtuni kateko-yátááqá tiráá tínataama nóinae téqtaa tenúnataabiyo? otaa-qtátááríq kéonanataa Áánûqtuma keqtaámá táígoma timíníqtaae. mirá téqtaa tenúnataabiyo? mirá téta yaímma-wayukama

kaaqaari kéte. yekáá kéunataae. mirá téqtaa tenúnataabiyo?

⁶ aaqáo. Áánûqtu kateko umá íyainenama náaraq umá maa-márábí-káyúkámá kanaaráq yainányô?

⁷ kaaqaari-áímmá tenanamá Áánûqtuni árain-aikoma máqte-kayukayopaq anómma abarokáq íniye. abarokáq ínatama nôraq ínata “kúmiq-nare” tînô? yaímma-wayukama yúyánápí mirá kéte.

⁸ mimórá-wáyúkámá mirá téta: “otaa-qtátáárîq ónátae. mirá kéonanataa Áánûqtuni íráqô-qtataaqa pááq íniye.” téta yaímma-wayukama wakutéta ketí wataama mirá kêtune kéte. yeqtí ápêqa yawááq umá wániye.

árainma móra-nakoma kateko-náqá íma máíye.

⁹ ketáámá Ítíráaeo-wayukama uyáqtaraunataabiyo? ímiye. kúmiq-yataakoni akoqnáábi máqtemma móraiq umá máunatae.

¹⁰ Áánûqtuni aúba-wannaabi mirá kétiye: “árainma móra-nakoma katekó-náqá íma máíye.

¹¹ kímora áá ítarain-naqa íma maéna Áánûqtuqtaba abáá-i-naqa íma máibo

¹² máqte-kayukama Áánûqtuma yinaaéma umákaraae.

máqtemma otaa-qtátááqá tarôq éta íma móra-nako íráqô-qtataaqa tarôq kéíye.

árainma kímora-naqa íma máíye.

¹³ yeráwáqtí yimóyarokoma agaro umáguraimma waayúka utái-máíkáá kéitata yimáábírake waéqma kaaqaari-áímmá téta yóyauq-ananaakake puí-áímmá irakabayaakóní waátâikaan-aimma kéte.

14 yeqti yóyaukaqa íma ikaa-áímmá ógiqma wáíye.
 15 waayúkama yíkamma puí-yátááqtábá oyaaq kéoe.
 16 aati-aatimá yawití-wáátí kéeta yeqtábábóata
 waayúka yimuqá máráníq íkeoe.
 17 kaayoné-ámmá íma waréta
 18 Áánûqtuqtaba yáaqa íkeigaitata íma kéitaae.”
 téna Áánûqtuni aúba-wannaabi mirá kétiye.

19 ááqibo ketáá kétaunatae. ámáan-aikoma téna máqte-kayukayataba ámáan-aikoni aménáápáqá máqe-uraae. miraráá umá óq-yoyauqa aúyakaitata máqte-kayukama Ítiráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûqtuni yaináí-yátáápi máqe-uraae.

20 móra-nakoma ámáan-aimma kéitaitana kateko-náqá Áánûqtun-aurakaq kanaaráq ímanibo ámáan-aikoma paá máqtemma ketáái kúmiq-yataaqtabama kétiraatiqtaae.

maamin-ákáq móra-nakoma yayamá kateko umá mániye.

21 íbêqa ámáan-aikoni-kanaama yátamakitana Áánûqtuni kateko-yátááqá abarokáq uráíye. maami-kátékó-yátááqá miráuma wáíye.

22 Ítu Káriqtoqtaba itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááré. máqtemma Ítiráaeo-wayukagaraq óq-wayukagaraq wekáq yirummá améta Áánûqtuni kateko-yátááqá mamé kanaaráq mayánoe. naayóbáqá Áánûqtuni ámáan-aikogaraq amuné-wáyúkágáráq mimórá-ái tirááe. Ítiráaeo-wayukagaraq óq-wayukagaraq máqtemma kúmiq-yataariq uráápoata mimórá-yáínáí-wátáámá tirááe.

23 máqte-kayukama kúmiq-yataariq uráápoata máqtemma Áánûqtuni tágama-yataaqtaba aqtórárîq umá mááe.

24 ááqibo Ítu Káríqtoma mamá paá umáyikaniye. Áánuqtuni Íráqô-qtataakoma paá yímikaiye.

25 Áánûqtu Ítumma paá yímikaiye. ánibo Ítuma pukáipoana wení naaegómá máqtemma yirummá ámekaa-kayukati kúmiq-yataakoni yigaemá mamá paábaq yuwániye. wenáanikoma paá yiména waayúkaraq katekoîq ínôqtabama Áánûqtu yiráátiraiye. naayóbáqá taígani kúmiq-yataaqtaba Áánûqtu íma yainéna táígoma íyimikaimibo

26 íbêqa waayúkaraq katekoîq ínôqtabama kéyiraatiye. waayúkama máqtemma Ítukaq yirummá ámê-kayukama wé mamá kateko-wáyúkámá káuqyikaiye.

27 ámáan-aimma waráinaiyataba aúma mamá uí-yátááqá paá íniye. arummá ámínayaba kateko-yátááqá uíniye.

28 miráuma kéitaunatae. ámáan-aikakema waayúkama kateko umá íma kanaaráq mánomanibo yirummá Ítumma améta kateko umá mánoe.

29 Áánûqtu Ítíráaeo-wayukama paá yenamáa yeqtí Áánûqtuwaq máíyo? Yéqtaaeo-wayukati Áánûqtugaraq máíyo? owé. máíye.

30 Áánûqtu wenamáa mimóráe. Ítíráaeo-wayukama yirummá amíyaqtabama Áánûqtu katekoîq umáyikaniye. mórai q umá Yéqtaaeo-wayukama yirummá amíyaqtabama katekoîq umáyikaniye.

31 ámáan-aimma paábaq ketáa yuwánátae kėtiyo?

aaqáo. árainma ímiye. tirummá amétaobaoqtaa
ámáan-aimma ketáái kúmiq-yataaqa káyiraateqtaa
waránátae.

4

Áánûqtu Áabaraaqtaba “kateko-naré” tiráiyeye.

¹ miráínataa ketítaubikotaama Áabaraama
weqtábámá nóineq tenúnataabiyo?

² máqte-qtataariq oi-qtátááqtábá kateko-náqá íma
aúrákaraipoana aúma mamé kanaaraq íuwiniye.

³ Áánûqtuni aúba-wannaabi kétéyeye: “Áabaraama
Áánûqtukaq arummá aména aúyánápí itáíq-itaiq
umá yabíkáiipoana Áánûqtun-aurakaq kateko-náqá
máqce-uráiyeye.” téna kétéyeye.

⁴ móra-nakoma wení mayaíráqtábá ápêqa matáibo
íma paá ámikáiyeye.

⁵ ááqibo káqo-nakoma wení mayaírákéqtábámá
ímibo paá itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqtábámá
Áánûqtuma kateko-náqá pááq umákaráiyeye. mirá
kéumayikáiyeye.

⁶ minnáyaba Ítiráaeo anó-naqa Tébiti
naayóbáqá téna árainma tiráiyeye. móra-nakoma
Áánûqtun-aurakaq katekon-náqá maénama wení
mayaíyábámá íbáqyuwena ôriq umá amuqá min-
nákómá marániyeye. ókaraq Tébiti miráuma Áánûqtun-
aubabi íbí tiráiyeye:

⁷ “maa-káyúkámá yeqtí otaa-qtátááqá Áánûqtu
mamá paábaq yuwéna awikáqtukaitata
yeqtí kúmiq-yataaqa Áánûqtu mamá
yawíkágutaitata yimuqá ôriq umá kémaraae.

8 móra-nakoma kúmiq-yataaqtabama uyátárai-nakoma wenáúbiq íma kémaraitena abo min-nákómá amuqá ôriq umá kémaraiye!”

Tébiti mirá téna íbí tiráine.

9 maami amuq-yatááqá paá Ítiráaeo-wayukama yúma káraa-kayukabimma yenamáa yeráwápínáq wáiyó? káqo-yuma yemá náayuti yúwaq íma kárataanabiyo? Áánûqtuni aúba-wannaabi mirá téna kétiye tiráunaiq umátaa ketáá kéitaunatae. Áabaraama Áánûqtukaq arummá aména itáíq-itaiq umá yabíkáipoana Áánûqtun-aurakaq kateko-náqá máqe-uraiye.

10 aanibo nói-kanaabinaq Áabaraama kateko-náqá Áánûqtun-aurakaq máqe-uraiyo? áqnáabaraq aúma káratai anaaékarabiyo? áqnáabaq aúma íkaratai-kanaama wáqe-uraiye.

11 aúma káratin-abuma matáimma wení itáíq-itaiq umá yabi-í-yátáákóní awaaméqá aúma íkaratai-kanaaraq wáqe-uraimma maami-kátékó-yátááqá áqnáabaq Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yabíkáipoana matáiyé. miráipoana Áabaraama máqte-kayukayaba Áánûqtuma yirummá aména yúma íkarataa-kayukayaba yiboaráá-náqá aúkáiye. yeráwáqá wekáá umá Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yabíkéta kateko-yátááqá kanaaráq mayánéta wenáráaqa aúkáae.

12 mimóráíq umá yúma kárataa-kayukama yeqtibomá máimanibo miráuma íma yúma kárataae. Áabaraani áaimma áqnáabaq aúma karáí-ááímmá wáqe-uraitana yeráwáqá itáíq-itaiq umá mórai q umá yabíkáipoata yeqtibó máiyé.

Áánûqtu yímikain-aimma itáíq-itaiq umá yabi-í-wáyúká mayánoe.

¹³ Áánûtuma Áabaraamma “wenáráabitigaraq máqte-marukaq yiménúne.” téna timá akoqnáá umákaine. ámáan-aimma wáraiqtataboana Áánûqtu minná yímikain-aimma ítiraimibo Áabaraama itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqtábábóana weqatábá “kateko-naré” téna Áánûqtu mirá-tiraiye.

¹⁴ mirá-uraiye. ámáan-aimma kéwaraa-kayukama Áánûqtuma yímikain-aimma kanaaráq mayétama ketáái itáíq-itaiq umá yabi-í-yátáákárq Áánûqtuma yímikain-aikaraq pááq ínana ketáái yabi-í-yátááqá yayamá paátataakaa íniye.

¹⁵ ámáan-aimma Áánûqtuni áyámma mamé kumínibo ámáan-aimma íma wáinana waayúkama ima kanaaráq aratíyanama Áánûqtuma ááyamma umákanoe.

¹⁶ Áánûqtuma yímikain-aimma wenáaimma itáíq-itaiq umá yabi-í-yátááqá wáíye. miráipoana Áabaraan-araabitaraq mi yímikain-aimma Áánûqtu wenamáakoni iráqô-qtataapike kanaaráq paá yímiqtukaiye. itáíq-itaiq umá yabi-í-yátáákárq Áabarakaa-kayukama ámáan-aimma kéwaraa-kayukagaraq itáíq-itaiq umá yabíkáa-kayukagaraq Áánûqtuma yímikain-aimma mayánoe. miráuma máqte-qtataaqa Áánûqtuqtaba yabíkái-qtataaqa Áabaraama yetiboé.

¹⁷ mirá téna Áánûqtuni agamatá-kánnáábí kétiye: “netuqyaa-márúpáq táígani-kayukati yiboámá káurakaune.” téna kétiye. Áabaraama wení itáíq-

itaiq umá yabi-í-yátááqtábábóana ketibotáámá Áánûqtun-aurakaq máiye. mimórá-Áánûqtú pukái-qtataaqa mamá itó-uma paá kéumayikaitana íma abarokáq urái-qtataaqtaba tiráimma pááq kéoe.

18 Áánûqtuni íráqô-qtataaqtaba Áabaraama awé únnataama íma pááq owáníq kéiye. min-íráqô-qtátááqtábá awé únnataama arummá aména anaaékaq taígani-marupake-kayukati yiiboámá pááq uráiyé. minnáma Áánûqtuni wanaagó kétiye: “epíké-ánnámá taígani pááq yínoe.” téna kétiye.

19 Áabaraama waaqókáq tiyááka-wayukati ááyayaa-kanaama (100 karitimaatiraq) máqe-uraitana wenaúgoma pukáínakaa uráitana ítaraiye. ánákoma Térain-augogaraq móraiq uráimanibo Áabaraama itáiq-itaiq umá yabi-í-yátááqá aboámá auránîqtaba yáqtoqma akoqnáá uráiyé.

20 wení yabi-í-yátááqá íma yukáimanibo Áánûqtuma ámikain-aimma íratena paá awé uráiyé. yabi-í-yátááqá arunóbáqá ógiqma akoqnáá uráitana Áánûqtukaq “tíkáiyé” tiráiyé.

21 Áánûqtu nóinabi timá akoqnáá uráimma kanaaráq miráitana Áabaraama ítama ánataqtukaiye.

22 miráipoana Áabaraama wení itáiq-itaiq umá yabi-í-yátááqnápó Áánûqtun-aurakaq kateko umá máqe-uraiye.

23-24 mi-kátáámá “Áánûqtun-aurakaq kateko umá” wenamáa weqtábá ítiraiye. wemá Ítuma pukáipike itó-umakarai-nakoma wekáq tirummá kámunanaboanataa keqtááyábágáráqtábá itáiyé. ketáámá Áánûqtukaq tirummá améqtaama

Áánûqtun-aurakaq kateko umá mánunatae.

²⁵ ketáái kúmiq-yataaqtaba Ítumma ikámôwana pukáiyē. ketáá mamá katekoîq kéumatikaipoanataa pukáipike itó-umakaraiye.

5

Áánûqtun-aurakaq kateko-wáyúkámá mánoe.

¹ Áánûqtu mirá-tiraimma ítáiq-itaiq umá yabíqma kateko umá máunanataa kaayoné-yátááqá Áánûqtugaraq ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoqak tirummá améqtaa matáunatae.

² Áánûqtuni íráqô-qtataapi Ítu Káríqto ketáámá tiwíqmenataa uráiyē. mipí ketáái ítáiq-itaiq umá yabi-í-yátáákáráq máeqtaa timuqá kémarauatae. íráqô-qtataaqtaba awé kéeta Áánûqtuni tágama-yataaqa yainánúnatae.

³ ketáá ítama ummaa kéyetaamanibo timuqá kémarauatae. miráipoana ketáá kéitaunatae. ketáái akoqnáá umá yáqtorai-yataaqa ummaa-yátáákón anaaé yíniye.

⁴ Áánûqtuni akai-yátááqá ketáái akoqnáá umá yáqtorai-yataakon anaaé yínataama Áánûqtuni akai-yátááqá ketáá kémayetaa Áánûqtuni tágama-yataaqa yainánúnayataba awé ónúnatae.

⁵ mi-qtátááqá awé éta ítama táiq íkeunatae. miráinana Áánûqtuma wení akai-yátááqá ketirupiqtáá ayáutikainaqtaa Áánûqtun Aágoma tirunóbáqá timínénataa makáiyē.

⁶ mi kenamááríq tíwáqnaa í-yátááqtabátáá kanaaráq íraunataamanibo kúmiq-wayukayaba Ítu Káríqto wemá pukái-tupaama pááq uráiyē.

7 móra-nakoma kateko-nákóqtábá puyéna áwáqnaa íyábá ummaa ôriq umá kényaiye. yaímma-taoqa móra-nakoma kateko-náqtábá áwáqnaa ínena puínimanibo

8 Ítu Káríqto kúmiq-wayukataa tíwáqnaa ínena ke-qtááyátábá pukáiyé. keqtááyábá Áánûqtuni akaí-yátááqá anóniq umá tiráátiraiqtaae.

9 pukáipoana ketáá mamá katekoîq kéumatikaipoanataa Áánûqtuni áyámma íni-waigoni anónnáma uyátá-maqma keqtáa tiyuwaínaqtaa paá mánunatae.

10 naayóbáqá Áánûqtuni namuro-wáyúkámá máqe-uraunataamanibo íbêqa katekoîq kéumatikaimma wenáanikoma pukáitaqtaa wení aanábótáá pááq umá máunatae. katekoîq kéumatikaimma wenáanikoma paá máena keqtáa tiwirániye.

11 ááqibo íma ánataguraiye. minná Áánûqtuqtaba Ítu Káríqtoma ínîqtababoana oyaaq-yátáápi kémaunanataa Áánûqtu wení aanábómá aúqtíkaraiqtaae.

Áátaayaa Ítu Káríqtoqtaba

12 kímora-nakoma kúmiq-yataaqa maa-marábí mamé uráitana maami-kúmíq-yátáápíké puí-yátááqá mamá pááq uráiyé. minnáyababoana puí-yátááqá máqte-kayukaraq iráiyé. miráuma máqtemma kúmiq-yataariq uráapoana máqte-kayukama anónuqma kégeta kápuyoe.

13 ámáan-aimma íyimikai-kanaaraqa kúmiq-yataaqa wáqe-uraiye. ááqibo mi-kánááráqá ámáan-aimma

íma wáqe-uraitana móra-naqa ámáan-aikaq íma yáíkaiye.

14 ááqaanibo Áátaama wení kanaaráké Móteti kanaaráq itáimma máqte-kayukama puí-yátáákóní akoqnáábi máqe-uraae. Áátaani kúmiq-yataakaa íuraa-kayukagaraq máqtemma puí-yátáákóní akoqnáábi máqe-uraae. Áánûqtu mirá-uwo ítirai-qtataariq umá Áátaama kúmiq-yataariq uráiyé.

Áátaama anaaékaq Ítuma yíni-waigoni amakáá umá máqe-uraiye. ááqibo yenákámá móraiq íuraaye.

15 Áánûqtuma paá yímikai-qtataaqa tímítaama Áátaani kúmiq-yataakaa íuraaye. áraine. Áátaani kúmiq-yataaqtababoata taígani-kayukama pukááe. Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa uyátá-maqma anóniq uráitana wemá paá yímikai-qtataaqa taígani-kayukaraq Ítu Káríqtoma wenamáakoni íráqô-qtataanapo uyátá-maqma mirá-uraiye.

16 miráuma íráqô-qtataaqa Áánûqtuma tímíqtaama móra-nakoni kúmiq-yataaqa móraiq íuraaye. móra-nakoni kúmiq-yataakon anaaéma yaináí-kánááráqá yawááq-i-yataaqa paá wániye. ááqibo Áánûqtuma yímî-qtataaqa taígani-kumiq-yataakon anaaéma yaináí-kánááráqá yawááq-i-yataaqa íma wániye.

17 áraine. móra-nakoma kúmiq-yataariq uráipoata máqte-kayukama puínoe. ááqibo káqo-nakoma Ítu Káríqtoma áraimma uyátá-maqma anó-qtataariq uráiyé. máqte-kayukama Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa ôriq umá tímínaqtaa kateko-yátáákáráq tímínaqtaa mayéqtaama mi-káyúkámá Ítu Káríqtoma nôrabi umátíkaraiqtababoana

akoqnaá-nakaa umá paá mánoe.

¹⁸ áánibo kímora kúmiq-yataakoma máqte-kayukama yawááq-uraimanibo kímora kateko-yátáákómá máqte-kayukama paá umáyikena matúq-matuq umá mái-yataaqa káyimiye.

¹⁹ kímora-nakoma Áátaama Áánûqtuni watáama ítarena ímirauraiipoana netuqyaammá kúmiq-wayukama pááq urááe. móraiq umá kímora-nakoma Ítuma Áánûqtuni watáama ítaraipoata netuqyaammá kateko-wáyúkámá auránoe.

²⁰ ámáan-aikaraq netuqyaa-kánáámá kúmiq-yataariq umá anómma pááq urááe. ááqibo kúmiq-yataariq umá anómma pááq uráawana Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa uyátá-maqma anómma pááq uráiyie.

²¹ mirá-uraiye. kúmiq-yataakon akoqnaáama puí-yátááqá mamé iráimanibo Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataakon akoqnaáama kateko-yátááqá mamé iráitana matúq-matuq umá mái-yataaqaq keqtaámá uyátárai-nakoma Ítu Káríqto kétiwiraiqtaae.

6

Ítu Káríqtoqaq arummá aména paá mái-yataariq íniye.

¹ miráuma nóinae téqtaa kétunataabiyo? Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataaqa anómma pááq íniipoata kúmiq-yataakoni akoqnaábinaq mánunataabiyo? mirá tenúnataabiyo?

² miráimanibo ímiye. kúmiq-yataaqtaba pukuráunatae. miráipoana kúmiq-yataakoni

akoqnaábinaq tikáinaiq umátaa ketáá mánuno? ímiye.

³ ááqibo minnáma kéitaunatae. ketáá nommá pékaana-wayukataama yagaroqtamá Ítu Káríqtoni puí-yátáápí nommá peránátae.

⁴ miráuma nommá peréqtaa waayúka utai-máiqnóbáq maranóbáq peréqtaa wení puí-yátááqá miraráá onanataá miráuma tirupí yaímma mórahi pukáunatae. miráumaqtuweqtaa Ítu Káríqto keqtaáyábá pukaípíke wenaboání tágama-akoqnaanapo akoqnaá umá itó-umakaraitaqtaa móraiq umá aúgemma mái-yataaqa ketáá mayánátae.

paá matúq-matuq umá Ítugaraqtaa mánunatae.

⁵ wegáráq-kegaraqtaa yayamá móraiq éqtaama pukáinikaa umá tirupí puyéqtaa itó-umakarainikaa umá tirupi itó-unatae.

⁶ ókaraq áraimma kéitaunatae. ketáái naayón-ááímmá Ítu Káríqtogaraq yagaroqtamá kaapaq-yátáq pukuráunatae. miráumaraa ketáái naayón-ááímmá yawítíqtukaiye téqtaa kúmiq-yataakoni kaqtó-wayukama íbêqa íma máunatae.

⁷ aónaaro. kébuyenama móra-naqa kúmiq-yataakoni akoqnaábíke paá kéumakaiye.

⁸ Ítu Káríqtogaraq tirupi kébuyeqtaama áraimma kéitaunatae 'wetê paá mánune' téqtaa

⁹ áraimma ketáá kéitaunatae. Ítu Káríqto pukáípíke itó-uraimma ókaraq ípuiniye. puí-yátáákóní akoqnaágoma wemmá íuyata-maqma wáíye.

10 marabí kímora-taoqa kúmiq-yataaqtaba pukáimanibo íbêqa wení paá mái-yataaqa Áánûqtukaq kúmiq-yataapike nékaq kémaiye.

11 keráwáqá miráumaraa kúmiq-yataakaq pukáíniq umá kúmiq-yataapike nékaq maéraq Ítu Káríqto wegáráq keráwákáráq yagaroqtamá itéraq ítama arútáaro.

12 tirunóbáqá kebó-yátáákóní akoqnáágoma íma yabi íno. túnobaqa tikáina-yataaqa íwaraaro!

13 otaa-qtátáákóqtábámá keráwáqtí tí-tiyaakaraq túranaa tóyaukaraq íma mamá pááq íno. ááqaanibo pukáápike itó-onikaa umá nôrabi íya-qtataaqa Áánûqtuqtaba mirá-umakaaro. kateko-yátááriq oí-yátááqtábá keráwáqá máqtemma kenamááriq Áánûqtukaq áméro.

14 kúmiq-yataakoni akoqnáábi keráwáqá íma mánomanibo Áánûqtuma wenamáakoni akoqnáábi máero. Ítíráaeo-wayukati ámáan-ai-kanaaraq ímáamanibo Áánûqtu wenamáakoni íráqô-kanaaraq mááe.

kateko-yátáákóní akoqnáábi kaqtó-wayukama mánatae.

15 abô Ítíráaeo-wayukati ámáan-aimma ketáá íma kéwaraunaboanataa Áánûqtuma wenamáakoni íráqô-qtataapi maéqtaa kúmiq-yataariq onúnataabiyo? ímiye.

16 árainma íyaq kéitao? keráwáqá kaqtó kéeq “wenanaae kéwaraunatae” téqa móra-tuyanakaq maréq wení kaqtó-wayukama mánoe. kúmiq-yataakoni kaqtó-wayukama máeqa puí-yátáákó

kétiwiraiye. aammá itai-yátáákóni kaqtó-wayukama máawana kateko-yátáákó kétiwiraiye.

¹⁷ naayóbáqá kúmiq-yataakoni kaqtó-wayukama máqe-uraamanibo íbêqa árai-qtataakoma ítareta yirummá amíqtuketa kéwaraae. minnýyaba Áánûqtukaq kemá “tíkáiye” kétune.

¹⁸ kúmiq-yataapike paá umáyíkaraimanibo kateko-yátáákóni kaqtó-wayukama yayaráae.

¹⁹ waayúkati yúyánámmá kéwareq kétune. naayóbáqá kebó-yátáákáq ókaraq-okaraq otaammá kuí-yátáákáq ketúgoma ámikaaniq umá miráuma íbêqa katekoíq umá kaqtó-yataakaraq túgoma améqa keráwáqá Áánûqtuqtaba aokaríq umá máero.

²⁰ kúmiq-yataakoni kaqtó-wayukama máqe-ureta kateko-yátááqtábá ítaraae.

²¹ aanibo mi-qtátááríq ónna-yataaqtaba íbêqa agae kéiye. íráqô-qtataaqa mipíké matáánô? mi-qtátáákómá aqtóráríq ínata puínoe.

²² ááqibo íbêqa kúmiq-yataapike paá umátikaitaq Áánûqtuni kaqtó-wayukama mááe. minnágon anónnáma keráwáqtí mái-yataaqa Áánûqtukaq paá wáinana min-áqtóráqá matúq-matuq umá paá mái-yataaqa wániye.

²³ kúmiq-yataakoni anónnáma timínîmma puí-yátáaré. ááqibo Áánûqtu paá yími-qtataaqa matúq-matuq umá paá mái-yataaqa ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtote wáiyee.

7

aaraukátí watáae.

1 ketúnabaro, áamáan-aikoma arupú umá kéitaapoana kemá ténááq únna-aimma ítama kánataae. mi táoqa wemó puíni-tupaama waabámmá áamáan-aimma waraínoe.

2 áamáan-aikaq aaragómá awaikómá paá máinanagaraq wenanaae waraíno. ááqibo puínanama aaragómá áamáan-aikake awaikóni anaae waraíyábá téna paá umákaniye.

3 mirá-uraiye. wenawaikóma paá máinanagaraq káqon-naqa mayáinama kumari-ínnímí mániye. ááqibo awaikómá puínanama áamáan-aiko paá umákaniye kétiye. puínanama káqon-naqa kanaarác mayániye.

4 ketúnabaro, keráwáqtábámá miráumaraa wáíye. Ítu Káríqton-auma máápoaq áamáan-aimma keráwáqtábá pukuráíye. íbêqa keráwáqá áamáan-aikonna íma máawana káqon-awaiqa kanaarác mayáíyanama min-náqá pukáipike itó-uraimma wennámá máae.

wennámá ketáá máunaboqtaa Áánûqtukaq kátobaunatae.

5 ketúgoni akai-yátááqá waréqtaama áamáan-aiqtaboana ketáái kebó-yátáákómá pááq uráíye. kúmiq-yataaqa túbiqtaa wáqe-uraitanaboana puí-yátááqá mamá pááq uráíye.

6 ááqibo áqnáabaqa áamáan-aiqtabama ánná-wayukaraa umá máqe-uraawana íbêqa ketáámá áamáan-aipike ayúqtíkaraiqtae. naayón-ámáán-áímmá agamatán-ámáán-áíkáqá íma kaqtó kéunataamanibo aúgen-api Áánûqtun Aágogaraq kaqtó kéunatae.

ámáan-aikaraq kúmiq-yataakaraq

7 minnýaba nóinae tenúnataabiyo? ámán-aimma táí-yataaqa wáiyó? aaqáo. ááqibo ámán-aikoma kúmiq yataakon áaimma ítiraatinaqa íaonanune. ámán-aikoma ímo téna “káqo-wannayaba egaamá íao!” tínaqa kemá egaa-áiyábá íma itánúne.

8 ááqibo maami-kátáámá kéitaunanama egaa-í-yátááqá túyánánóbáq yabékaiye. ámán-aimmá íma wáikaqa kúmiq-yataaqa íma pááq kéiyé.

9 ámán-aimma íma ítaraunaraq kemá paá máune. ááqibo ámáa-kataama kéiteqa kúmiq-yataaqa kepí abarokáq pááq éna tiráátiraitaq

10 kemá tirúnóbáqá pukáune. mi-kátáámá ámán-aipike máí-yataaqa mamá abarokáq íuraimanibo kepí puí-yátáákóní aammá mamá pááq uráiyé.

11 miráitana kúmiq-yataakoma kemmá makaténa ámán-aimma yéna kúmiq-yataaqa puí-ápi matíkaraiye.

12 ámán-aimma mi-kátáámá ámán-aipikekaraq aokaq-yátááqá arupú umá íráqô-qtataare.

13 íráqô-qtataakoma tíkamitaraq tirunóbáqá pukáúnô? áraimma ímiye. íráqô-qtataaqnapo kúmiq-yataakoni áaikoma tíkamita tirunóbáqá pukáune. miráuma kúmiq-yataakon áaimma abarokáq uráimma tiráátiraiye. táwî-yataaqiye. maami íráqô-kataama ámán-aipike mamá puí-yátááqá pááq ínena kéiyé. miráitana kúmiq-yataakon áaimma abarokáq kítiraatimma anómma táwî-yataare.

waabá-káyúkátí kaayaq-ááímmá wáiyé.

14 ítáaro. ámán-aimma Áánûqtunopake aágotabae. ááqibo kemá marabín-nákómá paá máune. kúmiq-yataakon áaikoni kaqtó-naqa máqe-uraune.

15 mayáuna-waigoni áaimma íma ítaraune. tíkáina-yataariq ónááqa íma mirá kéunamanibo ímo tíkái-qtataariq paá kéune.

16 kemá mi-qtátáárîq únna-waigon áaimma íketikaitaq miráunai-yataakoqtaba kemá kêtune: “ámáan-aimma arupú-aine.” téq kêtune.

17 miráimanibo maami ítíkái-qtataaqa kenamáa ímira-keunamanibo kúmiq-yataakoma kepí wáina wé mirá kéiyé.

18 minná kéitaune. kemá marabín-nákómá íráqô-qtataaqa kepí íma wáiyé. íráqô-qtataariq íyábá kétikaimanibo íma kanaaráq mirá kéune.

19 íráqô-qtataaqa tíkáiniq ónáae túnna-yataaqa ímira-keunamanibo táigo-qtataaqa ítíkáiniq ónáae túnna-yataaqa paá mirá kéune.

20 táigo-qtataaqa ítíkáiniq ónáae túnna-yataaqa paá mirá kéunama kenamáa ímira-keunamanibo paá kúmiq-yataakoma kepímmí wáina mirá kéiyé.

21 miraráa umá wáiyé. íráqô-qtataakoma tíkáiniq ónáae túnnamanibo táigo-qtataakoma kekáq wáiyé.

22 ketúnobaqa Áánûqtuni ámáan-aiqtaba ôriq umá kêtikaiye.

23-24 Áánûqtuni ámáan-aimma yúyánápí wáitana kétikaimanibo ketúgoni kágon-aaimma wáitana Áánûqtuni ámáan-aikote ááíqa kéoyé. áaimma ketúnobaqa wáimanibo kúmiq-yataakoni áaimma wáitana kemá wení kaqtó-naqa mamá káutikaiye. abô tirunô túyánákó awígíloq kéiyé. tirunóbáqá kúmiq-yataakon áaimma puí-yátáápí tiwíqme kéuwimanibo náawa maamin-ááíq-yátáápike tirunóbáqá mamá paá umátikaniyo?

25 Áánûqtukaq “tíkáiye” kêtune Ítu Káríqtoma

ketáái uyátárai-nakoma wemá mamá paá umátikaniye. miráumaraa wáiyē. kemá Áánûqtuni áamáan-aimma paá ketúyánánápó kanaaráq miráuma waráunamanibo ketúgoma kúmiq-yataakoni áaimma paá kéwaraiye.

8

kúmiq-yataapike atóbatikenataa aúgen-aagoma Ítu Káríqto timínîqtaae.

¹ Ítu Káríqtote yagaroqtamá máena-wayukayaba yawááq-umayikai-yataakoni ápêqa íma wániye.

² nôraq inábiyo? aúgen-aagonapo kúmiq-yataakon áaipike puí-yátáápí tíwíqme kéuitana Ítu Káríqto yemná paá umáyíkaraiye. Aágoma paá mái-aagoma Ítu Káríqtopi máena umáyíkaraiye.

³ kúmiq-yataaqa ketáái túnobaqa Áánûqtu yawááq-uraiye. miráipoana wenáanikoma ketáái túrakaraq timákaraimma arunóbáqá kúmiq-yataakoni áaimma urái-naqa keqtááráá-náqá timákaraiye. miráitana kúmiq-yataakoma maqtuwáikáae téna timákaraiye. naayón-ámáán-áikó kanaaráq ímaqtukaibo Áánûqtu maqtukáiyē. waayúkati áaimma aqnúnîq uráápoana áamáan-aikoma yawéqma kárayikaiye.

⁴ áamáan-aikoni mirá-maara í-yátááqá mûtûq miráuma ánataniqtaba keqtáábí Áánûqtu wenáanikoma timákaraiye. keqtáábí íma ketúraqtaa wakáábo Áánûqtuni Aágoma wakááwana áamáan-aikoni mirá-maara í-yátááqá miraráá umá wenáanima keqtáábí mirá-uraiye.

⁵ mi-káyúkámá yúgoma timá yíminiq kéeta yetúgoni akái-yátááqá yeqtí yúyanámmá

kéyaqtoraiye. ááqibo mi-káyúkámá Áánûqtuni Aágoma timá yíminiq kéeta Aágon-aaikoma yeqti yúyánámmá kéyaqtoraiye.

⁶ tógoma ákáinaiq umá túyánámmá kéwaraiyana anaaékaq puí-yátááqá pááq íniye. ááqibo Áánûqtuni Aágoma ákáinaiq umá kéwaraiyana matúq-matuq umá paá mái-yataakaraq kaayoné-yátáákógáráq pááq íyóye.

⁷ morá-nakoma aúgoma ákáiniq umá aúyánámmá kéwaraitana Áánûqtuma webó kágayakaiye. wemá Áánûqtuni áama ikéwarainanama maamin-áímmá áraimma kanaaráq íma warániye.

⁸ mi-káyúkámá yetúgon áaimma kéwaretama Áánûqtuma íma yimuqá kanaaráq marakánoe.

⁹ keráwáqá Áánûqtuni Aágoma tirunóbáqá paá máinaqa túgon áaimma kéwareqa íma mánobo Aágoma kétima-timitaq mááe. náawabi min-Áágómá Ítu Káríqtopi wáiniq umá wepímmá íma máinaqa Ítu Káríqtonna íma máiyé.

¹⁰ ááqibo keráwáqá Ítu Káríqto keráwápí paá máinaqa Áánûqtun-aurakaq kateko umá mánoe. áraimma kúmiq-yataakoma tirunóbáqá ikámma képuitana Aágoma keráwápí paá mái-yataaqa kétimiye.

¹¹ Áánûqtuni Aágoma Ítumma pukáipike mamá atóbamakaiye. miraráá umá Áánûqtuni Aágoma keráwápí mánipoana maamin-Áánápó keráwápímmá ketúgoma paá mái-yataaqa timíniye. Áánûqtuni Aágoma mamá wení iyápó-annae kéumatikaiqtae.

12 miráuma ketúnabaro, ketáái anónnáma wáimma túgon áaimma warái-yátááqá íma wáiyé.

13 túgon áaimma kéwaretama képuyomanibo Aánapo ketúgon áaimma warái-yátááqá ánatama paá mánoe.

14 maa-káyúkámá Áánûqtuni Aágoma tíwíqme wí-naqa Áánûqtuni áanimaacaqá mánoe.

15 móra paá-mayai kaqtó-nakoni aágoma mamá áaqa ikatíniye. miraráa umá Áánûqtuni Aágoma keráwápímmá íma máiyé. Áánûqtun Aágogaraq wenáanimaacaqá mááe. Aágoma mamá wenáanimaacaqá káutikaitaqtaa ááyeqtaa: “apáo, ketiboó!” téqtaa kétunatae.

16 Áánûqtuni Aágogaraq ketáái aágogaraq yagaro-qtamá kéteye. Áánûqtun-araabitima máunatae.

17 wenáráabititaa máunaboanataa wemá waarogá timátikainaqtaa wenáama wení áráabitiyaba wáipoaqtaa mayánúnatae. máqte-qtataaqa “Ítunnae” téna makái-qtataaqa Ítugaraq yagaroqtamá ketáái minnáe. móra bi Ítuni aú-aiqa urái-qtataaqa yaímma mayéqtaa Ítuni tágama-yataaqa yainánúnatae.

anaaékaq tágama-yataaqa wániye.

18 túyámámmá kéitaune. tú-tiqtabaqtaa íbêqa kéunataamanibo anaaékaqa keqtáábímmá Áánûqtuni anómma tágama-yataaqa pááq ínipoana ketáái tú-tiqa mikáq pááqya-qtataakaa umáginíye.

19 maami-qtátááqá Áánûqtu tarôq umákai-qtataakoma Áánûqtu wenáanimaacaqá abarokáq yiráátiniq-kanaayaba awé kéoe.

20 máqte-qtataaqa Áánûqtu tarôq umákai-qtataakoma yigaé íkéetamanibo Áánûqtu yawááq-

uraiye. ááqibo anómma íráqô-qtataaqa kumínîqtaba minná awé kéoe.

21 máqte-qtataaqa Áánûqtuma tarôq umákai-qtataakoma móragaraq íarowaq nániye. Áánûqtuni árábititi anómma umáyikaiya-taoqa pááq ínata mórabike máqtemma tarôq umákai-qtataakoma yaímma mayánoe.

22 ketáá kéitaunatae. máqtemma tarôq umákai-qtataakoma karagíkaráq yumá aaragómá iyápó akánéna iníkáá umá karagiqyá kéoe.

23 tarôq umákai-qtataakoma yenamáa ímiye. ketáámá Áánûqtuni Aágogaraq Áánûqtu wení áqnáabaq-yataaqa tímikaitaqtaa karagíqyá kéyeqtaa awé kéunatae. Áánûqtu wenárábiti mamá aúqtikenata abarokáq anómma paá umátikainaqtaa ketáaráq mútûq pááq umá ánataniye.

24 kumínîqtabataa kéiteqtaa íráqô-qtataaqtaba awétáá uráunaboaqtaa ketáámá atóbaraunatae. awé únnai-yataaqa íkaonetaamanibo paá awé kéunatae. náawa awé urái-qtataaqa yayamá itanawáq kanaaráq aónaniyo? máqte-kayukama kanaaráq íaonanoe.

25 ááqibo íma káonauna-yataaqtabataa awé kéonanataa kumínîqtaba kéiteqtaa paá yaákama awé kéunatae.

26 waabámmá aqnúnîq kéopoana Áánûqtuni Aágoma kuma tíwáqnaa íniqtaae. nunamummá-tí-yátááqá kanaaráq íkéitaunatae. miráipoana Áánûqtuni Aágoma wataáama ketáá íkéitauna-yataaqtabataa nunamupí ítama káonatikaiqtaae. áyaqa kétimenataa keqtááyábá ayaqtaá-karagiqya kéyiye.

27 Áánûqtu waabá-káyúkátí yáaimma káonena Aágoni aúyánámmá kéitaiye. Áánûtuni aúyánákáq máena Aágoma Áánûqtuni waayúkayaba ítama káonamayikaiye.

28 arútama ítáaro! Áánûqtuqtaba ôriq umá yíkái-kayukama máqte-qtataaqa yayamá íráqôniq umá abarokáq íniye. mi-káyúkámá wenôpaq yááyama kéyikaiye.

29 naayóbáq máqte-kayukabike yiwíkaimiye. nôraq itana yiwíkainabiyo? miráinata yemá wenáanikoraa umá máiyana wenáanikoma áqnáabaq yiwaaómá mániye.

30 miráitana mi-káyúkámá Áánûqtu naayóbáqá aokaq yiwíkена anaaékaq yááyaraiye. yááyarena kateko-wáyúkámá aúqyikena wení tágama-yataaqa yeréwáqtê yáíkaaq uráiyе.

Áánûqtuni akaí-yátááqá Ítu Káríqtopi wáiyе.

31 mi-qtátááqtábá kéiteta ókaraq nóine kanaaráq tenúnatabiyo? ketáái min-áúkápáq Áánûqtu máena tíwâqnaa kéitanataama náayuwaq ketáái namuro-wáyúkámá kanaaráq máno?

32 wenamááríq wenáanikoqtaba “ketáanine” téna íma yáqtokaimanibo keqtááyábáé téna tímikaiye. wenáanikoma tímínikaa umá máqte-qtataaqa ókaraq paá tímínîqtaabiyo?

33 Áánûqtuma yiwíkai-kayukama náawaq yúbi maráníyô? yeqtábá Áánûqtu wenamááríq tiráiyе: “yigaé-yátááqá íma wáiyе.” mirá téna yáíkaiye.

34 móra-nakoma yemmá kanaaráq yawááq-umayikaniyo? Ítu Káríqto min-nákómá pukáimanibo

paá mái-yataakaq atóbamakaitana Áánûqtuni ayáánurapaq máíye. mibáq wemá Áánûqtukaq kéitatikaiqtaae.

³⁵ miráinana nóinaq Ítu Káríqtoni akaí-yátáápike kanaaráq yáíkaa qumátikaniqtaabiyo? aweké kuí-yátááqá otaammá kuí-yátááqá yáama yaí-yátááqá ótakaq í áona-yataaqa unítíqa tí-yátááqá ááiqa í-yátááqá máqtemma Ítu Káríqtoni akaí-yátáápike kanaaráq íma yáíkaa qumátikaniqtaae.

³⁶ miráuma agamatán-áípi téna kétiye:

“máqte-tupaama keráwáqtábá
ketáái puí-yátááqá waaqókáq kéíye.
tipi-típi ikámónikaa umá
ketáá mórai qeumatikaae.”
téna kétiye.

³⁷ minnáyataba Ítu Káríqtogaraq keqtaáyábá uyátamaqma kákaiye.

³⁸ túyánápi akoqnaá umá kéitaune. Ítu Káríqtoni akaí-yátáápike máqtemma ketáámá íma kanaaráq maqtuwániye. puí-yátáárabi paá mái-yataarabi kaqtó-wayukama Áánûqtuni márûpakenabi maa-márábíké anónarabi íbêqa paá wái-qtataarabi anaaékaq yíni-qtataarabi máqtemma akoqnaá-yataarabi

³⁹ yanaapáq-yátáárabi aménáapáq-yátáárabi tarôq uráiq-qtataarabi Áánûqtuni akaí-yátáákáráq ketáágáráq yenákátí aúkápimma máqte-qtataakoma matúq-matuq umá íma kanaaráq yainániye. maami akaí-yátááqá Áánûqtu tímikaiqtaama ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtokaq tímikaiqtaae.

9

Póro Ítíráaeo-wayukama áyámma umáyíkaraiye.

¹ wataáama túnnama áraine. kemá Ítu Káríqtonaboaq yaqaroqtamá kaaqaarí-áímmá íkétune. Áánûqtun-Aagoma ketúyánámmá awíkaitaq kaaqaari-áímmá íkétune.

² ketí wataáama miráuma wáiyee. anómma tú-tiqa kéiyee. ketí Ítíráaeo-wayukayaba túyánákómá netuq kéiyee.

³ aammá wáinaqa nunamupí ítama aónaanana kemá Ítu Káríqtonopake maqtuwáinaq waéqma miráinaqa ketí túbâqawaama yíwáqnaa onata umáyíkaanata paá mánoe.

⁴ yemmá Áánûqtu yiwíkai-kayukama wenáanimaqa aúqyíkена wení táqama-yataaqa yaímma yímikaiye. wení anóna-anon-aimma yeráwáqtê téna ámáan-aimma yímikaiye. árain-akaq Áánûqtun-aama itéta wekâq nunamupí kétee. akoqnáá umá árain-aimma yímitata matááe.

⁵ máqten-annabike títaubikoma anókoni yeqtí áráabitie. Ítu Káríqto mimórá-ánnábiké iréna máqte-kayukaraq mú mikákáá anómma máiyee. matúq-matuq umá Áánûqtun-awiqqa múte yauyónátae. miráuma paá waínol!

Áánûqtu wení aaraawaamá yiwíkaiye.

⁶ Áánûqtuma yímikain-aimma aúyokuraiye íkétune. máqtemma Ítíráaeo-wayukama Áánûqtuma yiwíkai-kayukama íma mááe.

⁷ mórai q umá Áabaran-annabike máqtemma Áánûqtun-araabiti íma mááe. Áánûqtu Áabaraamma

timá ámikaiye: “Áítekin-annama yenamáa enáwîkaraq mánoe.” téna timá ámikaiye.

⁸ paá marákárainaiya-poma Áánûqtun-araabiti íma mááe. máqte-kayukama Áánûqtuni akoqnaá-arain-aikaq maqyíkaramma Áánûqtun-araabitie. minná

⁹ Áánûqtuma yímikai-kataama mirá umá wáqe-uraiye: “móra-taoqa enôpaqa yenanamá Téraima áanikoma marakániye.” téna Áánûqtu Áabaraani ánáakoma timá ámikaiye.

¹⁰ óqa ímibo áre. Arébékani aapaatáráaq-iyaporati yiboamá ketáái títaubikoma mimórá Áíteki Téraini áanikoma máqe-uraiye.

¹¹⁻¹² Áánûqtu mi-kááyáq-íyápóbíké wetábá ákáiinna móra awíkaiye. mayaiyábá íawikaibo paá wetábá ákáiinna awíkaiye. Arébékaamma Áánûqtu timá ámikaiye: “áqnaækoma anaaékoni kaqtó-naqa mániye.” téna Áánûqtu timá ámiqtuwaitana anaaékaq min-íyápórátámá máqyíkariye. yenákmá táiyataarabi íraqô-qtataariqa íuraayamanibo Áánûqtuma awíkai-waigoma paá ááyaraiye.

¹³ miráuma Áánûqtuma agamatán-áípi kétiye: “Yáakoboqtaba kéticaibo Étaumma komá yumákaraune.” téna agamatán-áípi kétiye.

¹⁴ nóinae tenúnataabiyo? Áánûqtu wení yainai-yatááqá kae kááeq uráiyô? ímiye. mirá íuraiye.

¹⁵ aanibo Áánûqtu Mótetimma timá ámikaiye: “móra-nakoqtaba tikáinaqa tíyaqa aménááqa tíyaqa aménúpo. móra-nakoma tikáinaqa tirummá umákanaaqa tirummá umákanune.” Áánûqtu mirá téna tiráiyé.

16 Áánûqtuma áyaqa yiména waayúkati yikaí-yátááqtábá íma wáimanibo Áánûqtuni akaí-yátááqtábáé.

17 agamatán-áípi Áánûqtuma Péromma (kíni) timá ámikaiye: “ketí akoqnááma aónéta ketíwîqa máqte-marabaq itaígáae téq emá múte itó-umakaraune.” téna timá ámikaiye.

18 miráitana Áánûqtu móra-nakoqtaba akáinaqa áyaqa aménáe ténama amínimanibo káqo-nakoma akáinaqa aúyánámmá mamá akoqnáá umákanae ténama mirá-iniye.” téna timá ámikaiye.

Áánûqtuma áyamma kéumatikenataagaraq áyaqa tímikaiqtaae.

19 móra-waigoma mirá té kemmá ítama aónanone: “miráinanama Áánûqtu nôraq itana waagóqtábámá agaemá wániye kėtiyo? náawa wení akaí-yátááqtábá ímiye tinónô?” té ítama aónanone.

20 áaqibo ketí aanábô náawa Áánûqtuqtabama emá kanaaráq waéqma-aimma tinónô? maráké kaqmá táápeqa tarôq umárái-waigoma mirá téna íkėtiye: “nôraq itaaq kemmá miráuma tarôq umátíkaraano?” téna íkėtiye.

21 tarôq oí-nákómá akáinanama mará maténa kaqmá kaayaq-táápéqá tarôq íniye. mórama íraqômma káqomma kogonaagó íniye. miráinama íarutaniyo?

22 miráuma móraiq umá Áánûqtu waayúkayaba tarôq uráiyé. Áánûqtu wení áyamma í-yátááqá yokaa umá tiráátinenataa kéiyé. miráinata

máqte-kayukama wení akoqnááma aónanoe. mi-káyúkámá áyámma umákaa-yuma kogonaagó-táápéqá yubákinikaa umá yubamínéna kéimanibo yaákama paá awé kéiyé. nôraq itana?

²³ wení anómma tágama-yataaqa keqtáábí yiráátíyaqtaba kákaipoana awé kéiyé. keqtááyábá wení áyaqa tiráátiraitana íráqô-taapekaa wení tágama-yataaqa ketááráq atítaiye. áyaqa yiráátí-kayukama wení tágama-yataaqa matáá-yuma yokaa umáyíkaraiye.

²⁴ ketáámá tááyarai-kayukataae. íma paá Ítíráaeo-wayukabike yenamáa tááyaraibo Yéqtaaeo-wayukabike tááyaraiye.

²⁵ Áánûqtuni agamatá-kánáábímmá min-áúbábí Otía mirá téna kétiye:

“móra-wayukama íma ketí-wayukama máamanibo anaaékaq yerawáqtábá ‘ketí-wayukama mááe’ téq yááyanune. maa-káyúkáyábámá kemá íkétikaimanibo paá ‘kétikaiye’ téq tenúne.

²⁶ mi-márúpáq timá yímikaunama ‘ketí-wayuka íma mááe’ mibáq íbêqa ‘paá mái-Aanuqtuma wení áanimaare’ yerawáqtábámá mirá tínóe.”

téna Otía-aubabi kétiye.

²⁷ Áítáíya naayóbáqá Ítíráaeo-wayukayataba akoqnáá umá tiráiyé: “Ítíráaeo-wayukama paá taíganímma miráuma nópíké-gébáráa uráámanibo yerawápíkémá pááqyamma kúmiq-yataapike atóbamayikaniye.

²⁸ uyátárai-nakoma páátákaáá ítama yainéna marabí-káyúkámá anónnáma yimíniye.” téna Áítáíya tiráiyé.

29 minnáyataba naayóbáqá Áítáíya mirá téna tiráine: “uyátárai-nakoma Áánûqtu máqten-akoqnaagaraq íma yaímma-annamo yiyuwaínana mái-yataama Tótômabaq-wayukaraa Komóraabaq-wayukaraa umá ketáá yayamá pááq ónúntae.” téna Áítáíya naayóbáqá tiráine.

Ítíráaeo-wayukama kateko-áqtábá mirá-uraae.

30 Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtun-aurapi kateko-áqtábá íma abáá uráámanibo paá aónaraae. maami-kátékó-ámmá aónaraamma Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataare.

31 ááqibo Ítíráaeo-wayukama Áánûqtu yiwíkai-kayukama ámáan-aipike kateko-ámmá abáá uráámanibo ámáan-aimma íma kanaarác kateko-ámmá íaonaraae.

32 nôraq itatác yauwékáao? miráipoana yúyánápímmá íráqô-qtataariq kéowana kateko-ákác mayíkáitata máqe-uraae. ááqibo paá Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtorai-iyana kateko-ákác mayikániye. Ítíráaeo-wayukama aukákáan-oqtakaqa yítauqa yurákaane.

33 Áánûqtuni agamatán-áípi aukákáan-oqtaba kétiye:

“aónaaro! Tááíoni-marupaq aukaí-óqtámá makáune.
maamin-ótákác yítauqa yurákáamanibo
wemmá itáíq-itaiq inná-nakoma ítama táíq
íiniye.”

mirá téna agamatán-áípi kétiye.

10

Ítíráaeo-wayukama Áánûqtuni kateko-ákác íwakaae.

1 ketúnabaro, Ítiráaeo-wayukayatabama ôriq umá kêtikaitaq Áánûqtu kúmiq-yataapike atóbamayikaikaae téq nunamupí kêtune.

2 kemá yeráwáqá yimónaraune. Áánûqtuqtaba ôriq umá abáá kéomanibo yeráwáqtí aakómmá arábaraiye.

3 Áánûqtun-aurapi kateko-wáyúkámá mamá aúqyíkaraiqtabama íma ítaraabo yenamáa káqon-amma yenamáárîq awíqma waranáeta urááe. miráitata yeráwáqá Áánûqtuni kateko-yátáákóní aménáápáqá íma máqe-uraae.

4 íbêqa Ítu Káríqtogaraq iréna ámáan-aimma mamá ánataqtukaiye. miráipoana máqte-kayukama yirummá amétama Áánûqtuni kateko-yátááqá yaímma kémayaae.

Áánûqtu máqte-kayukama kúmiq-yataapike mamá paá umáyikaiyataba kákaiye.

5 Áánûqtuma kateko-yátáárîq o-káyúkáyábá téna ámáan-aimma kéwaraaqtaba Móteti agatáiye: “morá-nakoma náawabi ámáan-aimma kéwarena wení paá mái-yataaqqa mipíké kémaiyaiye.” mirá téna agatáiye.

6 ááqibo itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqnapo Áánûqtuni kateko-yátááqá náawabi matáitana agamatán-áúbá-wánnáábí weqtábá kėtiye: “íma enamáaraq maará té ítiyo ‘Ítu Káríqtoma Áánûqtuni márúpake náawaq kanaaráq umawíqme kumíníyô?’ ”

7 aménáápáq puí-márúpáq náawaq kanaaráq kuména Ítu Káríqtoma múte yawíníyô?” mirá té maami-négí-náágí-wátáámá túyánápí íma waíno. agamatán-áúbá-wánnáábí mirá kėtiye.

8 aúba-wannaabi óqa kétiye: “Áánûqtuni wataáama ení waaqókáq máena enóyaukakarag enarupi wáíye.” mi-katáámá Áánûqtukaq itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtaba ketáá abarokáq kêtunatae.

9 enóyaukakemmo témo “Ítu Káriqto uyátárai-nakoe” tinnamá “Áánûqtu wemmá pukáipike atóbayakaraiye” té arummá amínanama ení kúmiq-yataapike Áánûqtu atóbamakaniye.

10 abo tirukakéqtáá itéqtaa Áánûqtuma keqtáá kateko-wáyúkámá káutikaiqtaae. ketáái itáíq-itaiq í-yátááqá tóyaupikeqtaa tennatáámá ketáái kúmiq-yataapike atóbanunatae.

11 Áánûqtuni agamatán-áípi kétiye: “náawabi wekáq arummá amína-waigoma mamá táíq umáketa agaeráq íma mayakánoe.” téna kétiye.

12 maa-kánáámá máqte-kayukayaba wáíye. Áánûqtun-aurakaq Ítiráaeo-wayukama Yéqtaaeo-wayukama móraiq kéoe. máqte-kayukayataba Áánûqtuma mimórá uyátárai-nakoma máena máqtemma wekáq nunamupí wanáwîqa yáíyanama wení íráqô-qtataakoma yimíniye.

13 agamatán-áúbá-wánnáábí kétiye: “máqte-kayukama nunamupí uyátárai-nakon áwîqa ááyaiyamma yeqtí kúmiq-yataapike mamá atóbamayikaniye.” téna agamatán-áípi kétiye.

14 ááqibo Áánûqtukaq yirummá ímo améta náaraq umá kanaaráq wemmá ááyano? mi-katáámá íma ítareta náaraq umá yirummá amínô? mi-katáámá abarokáq íma timá-yimiyamma náaraq umá itánô?

15 miráuma Áánûqtuni kaqtó-wayukama íma timáyikainanama mi-katáámá náaraq umá abarokáq

timá-yimino? agamatán-áípi mirá téna kétiye:
 “Áánûqtuni átê-wataama wení kaqtó-wayukama
 mamé kéyewanaboana yítauq-aagoma abô íráqôniq
 kéiye!” téna agamatán-áípi mirá kétiye.

*Ítiráaeo-wayukama paá yaímma aúge-kataama
 wakááe.*

¹⁶ aúge-kataama íma máqte-kayukama kéitaae.
 Áátáíya Áánûqtuni watáa-naqa naayóbáqá mirá
 téna: “uyátárána-nako, nôraq umáyuwa mi-
 kátáámá ketáá abarokáq timá-yimunataa kéitaa?”
 mirá téna Áítáíya tiráine.

¹⁷ miráuma mi-kátáábíké kéiteta itáíq-itaiq umá
 yáqtorai-yataaqa kéiye. Ítu Káríqtoqtaba abarokáq
 timá-yimunabike mi-kátáámá kéiye.

¹⁸ itáaro. kemá mirá téq ítama káonaune. mi-
 kátáámá árainaq yeráwáqá íma ítaraao? Ítaraae.
 áraine. átê-wataama kéte-kayukayaba óq-wataama
 agamatán-áíko kétiye:

“yeráwáqtí yáama máqte-marabaq ítaraae. yeráwáqtí
 watáagoma kótámaqma maragóní aqtóráqá
 uráíye.”

téna agamatán-áúbá-wánnáábí kétiye.

¹⁹ ókaraq emmá ítama káonaune. Ítiráaeo-wayukama
 árainaq ítaraao? Móteti wenamáárîq áqnáabariq umá
 yauwéqma tiráine:

“óq-wayukayaba maramá ímaina-wayukama mamá
 aúqyíkáan-ayataba koyukayúmma ínoe.
 aíbôq-wayukayaba mamá aúqyíkáan-ayataba
 yeqtábá tíyámma ínoe.”

téna Móteti min-áíkaq tiráine.

20 Áítáíya wemá íma ikatíq éna abarokáq mirá tiráine:

“kemmá ímo tibáá-uraa-kayukama timónaraae.
kemmá ímo ítana aónaraa-kayukaq yemá
kemmá kenamáárîq yiráátiraune.”

téna Áítáíya tiráine.

21 ááqibo Ítiráaeo-wayukayaba tiráine: “túnnaiq íma éta aamá arátaa-kayukabimma ayáqtááq-yupaa yetôpaq tiyáámma arúqtukaune.” téna Áítáíya Ítiráaeo-wayukayaba wenôpaq yikáinata yínôqtaba tiráine.

11

Ítiráaeo-wayukama Áánûqtu áyaqa kéyimiye.

¹ kemá ítama káonaune. Áánûqtu wení waayúkama waqtukáiyó? aaqáo ímiye. kemá kenamáárîq Ítiráaeo-wayukabike Béqtiamaanin-annabike máune. ketítaubikoma Áabaraae.

² Áánûqtu wení waayúkama íwaqtukaiye. yemmá áaikakemma yiwíkaiye. mi-kátáámá Áánûqtuni wannabí Iráíyaqtaba kéitaae. wemá Ítiráaeo-wayukayaba Áánûqtukaq nunamupí akoqnáá umá inaa-inaa tiráine:

³ “uyátárâana-nako, ení amuné-wáyúkámá yíkamma yuwéta monoq-náúpáké yaaremá yawítíyuwaawaq kenamá máunata tíkamineta kéoe.” Iráíya nunamupí Áánûqtukaq mirá tiráine.

⁴ nóine ténaq Áánûqtu timá ámikaiyo? mirá-tiraiye: “ketábá taígani-kayukama (7,000) iyuwaúnata paá mááe. kaaqaari-máníkókáq wénáwîqa Béoma

wekáq yiraayutáúmmá íma atéta nunamummmá ítiraae.” téna Áánûqtu timá ámikaiye.

⁵ íbêqa mimóráiq kéiyé. yaímma pááqya-kayukama wení áyaqa yiména Áánûqtu yiwíkaiye.

⁶ yeráwáqá nôrabi uráá-qtataaqa ímira-uraapoana paá wení áyaqa yiména yiwíkaiye. miráinanama waayúka nôrabi uráa-qtataaqa Áánûqtu yiwiráinana áyaqa yimí-yátááqá íma wániye.

⁷ nôraq ínîyô? Ítiráaeo-wayukama abáá kéo-qtataaqa íaonaraae. paá yaímma pááqya-kayukama Áánûqtu yiwíkai-kayukama aónaraamma wenaúrapi kateko umá máqe-uraae. tébakaq-wayukama Áánûqtuma yááyaiqtaba aíbôriq urááe.

⁸ Áánûqtuni agamatán-áipí kétiye:
 “yirukáráq yúyánakáráq Áánûqtu mamá ummaa yamá yíkaraiye.
 paá íbêkaraq yúranapo íma kanaaráq aónama arutéta yaáqnapo íma kanaaráq ítama kárutaae.”
 téna kétiye.

⁹ maa-káyúkámá Áánûqtuqtaba aíbôriq uráapoata Tébiti mirá téna kétiye:

“anón-onikaqa yiyuwáiyata waakápi amá máero.
 kúqôpi péráinikaa oro.

¹⁰ yúramma keropáinaqa iyuwáiyata íma aónama arútáaro.
 yeqtí ummaa-yátáákóní aménáápáq awáuma máero.”

téna Tébiti agamatán-áipí tiráine.

Áánûqtu káqo-kayukama yiwíkaiye.

¹¹ íbêqa yeráwáqá ítama káonaune. Ítiráaeo-wayukama Áánûqtuni aamá íma waráiyanama

pááqyan-iwiqa matúq-matuq umá yamá-yiminiyo? ímiye. kúmiq-yataariq uráapoana Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtu yiwíqma Ítiráaeo-wayukama íyama ígáae téta atóbamayikaraiye.

¹² Ítiráaeo-wayukama kúmiq-yataariq on-ááímmá káqo-yuraq íráqô-qtataaqa Áánûqtunopake iráíye. Áánûqtunopake-qtataaqa taígani wáipike Ítiráaeo-wayukama pááqyamma matáapoana Yéqtaaeo-wayukaraq netuqyaammá yímikaiye. miráuma Ítiráaeo-wayukama kateko-wáyúkámá Áánûqtun-aurapi máíyanama Áánûqtuma uyátá-maqma íráqô-qtataaqa yimíniye.

kúmiq-yataaqa maqtuwéna Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtu atóbamayikaraiye.

¹³ íbêqa karáwáqá Yéqtaaeo-wayukaraq tenúne. kemá Áánûqtuni watáama waayúkaraq mamé uréire únna-naqa máeqa mi-máyáiyátábá timuqá kémarauene.

¹⁴ miráinaqa ke ánná-wáyúkámá yeráwáqô komá yumá yíkáanatama yaímma kúmiq-yataapike atóbano?

¹⁵ Ítiráaeo-wayukama Áánûqtu yiwíkaitata káqo-marabi-kayukama Áánûqtuni aanábómá aúkáae. Ítiráaeo-wayukama yiwiráinanama yeqtábá nói-qtataaraq wániyo? miraráá umá minná pukáa-kayukama paá máanikaa ínoe.

¹⁶ áqnáabaq-yamma Áánûqtukaq améq oweqa tébakaq-yamma Áánûqtuqtaba aokarîq umá aurániye. mimóráíq umá yaagóní ánûqo

Áánûqtukaq améq oweqa mútûq-yagoma amagaráq wennámiye.

17 Ítáaro. uqmatán-óribetí-yágóní amamá ayáátuweta káqomma abááq-óribetí-yágóní amamá ayáama arúbamakaae. awaaméq-áímmá nóinabiyo? minná keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama abááqá óribêti-yaraa umá mááe. íbêqa Ítiráaeo-yagoni anommá mimórábí yaímma keráwáqtí amabiqtáá kéuiye.

18 miráipoana amamô ayáátuwaa-kayukama pááqyan-awiqa íyíméro. weganokanoqá íma oro. keráwáqá paá amamóe. amagómmá ánûkoma íyaqtokaibo ánûkoma amagómmá yáqtokaiye.

19 ááqibo keráwáqá tínoe: “ánibo amagómmá ke-qtáá tiwiránîqtaba ayáátukaae.” téq tínoe.

20 owé. Áánûqtukaq íma itáíq-itaiq uráapoana yeráwáqá ayáátukaae. Áánûqtukaq túyánámmá kámepoaq keráwáqá paá mánoe. minnýataba weganokanoq-túyánámmá íma ítáaro. minnýataba keráwáqá ikatíq oro.

21 Ítiráaeo-wayukama áqnáaen-amama Áánûqtu íma yukáiyé. túyánámmá ítáamma Áánûqtu keráwáqá tiyuwáníyô?

22 mikáq Áánûqtu áwáábíqa kéna kaayoné kéena immá káonaunatae. yirummá aati-aatimá ámê-kayukayataba kaayoné umáyikaniye. ááqibo yirummá íma ámê-kayukayataba áwáábíqa kégaimanibo keráwáqtábá kaayoné kéiyé. ááqibo keráwáqá Áánûqtukaq tirummá íma ámê-kayukama paá kéiyana keráwáqtábágaráq wemá áwáábíqa kániye.

23 ááqaanibo Ítíráaeo-wayukama waéqma yirummá ámê-kayukama yaayamá paá kéiyana Áánûqtu móragaraq keqnáámmá wení kaayoné-yátááqá yeráwáqá yimíniye.

24 Áánûqtu óq-yataariq kéena keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama áwáábiq-oribeti-yarake ayáátukaamma uqmakáan-oribeti-yaraq arúbaraae. Ítíráaeo-wayukama maaminnámo uqmakáan-oribeti-yaraa umá máeta ayáátukaan-amama mimórá-yáráq yauwéqmena áaikaqa oyaaq umá Áánûqtuma kanaaráq aráápaniye.

máqte-kayukama Áánûqtu wenáyaqa yímikaiye.

25 keráwáqá aúpáq-aráín-áímmá timá-timenune. minná Ítíráaeo-wayukama yaímma Áánuûqtuqtaba komá yéta matúq-matuq umá íma mánoe. mikánáámá mamé kéowana Yéqtaaeo-wayukabike máqtemma yiwíkai-kayukama Áánûqtunopaqa yínoe. minnágon anaaéma tébakaq Ítíráaeo-wayukama atóbamayikaniye. minnáma itéqa “ketáá itai-yátááqá ítaraunatae” téq tiyábámá ókaraq mirá ítigaae.

26 máqtemma Ítíráaeo-wayukama miráuma atóbayikaniye téna Áánûqtuni agamatán-áípi kétiye: “Tááíoni-marupake mamá paá umáyikani-naqa yíniye.

máqtemma táígoniq uráiya-qtataaqa Ítíráaeo-wayukabike matuwániye.

27 yeqtí kúmiq-yataaqa matuwánîq-kanaaraq anóna-anon-aimma yeráwáqtê tenúne.”
téna agamatán-áípi kétiye.

28 Ítíráaeo-wayukama Áánûqtuni átê-wataama waqtukáapoata minnágoma keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama tíwáqnaa itaq Áánûqtuni aanábómá aúkáae. Ítíráaeo-wayukama Áánûqtuni namuro-wáyúkámá aúkáae. miráimanibo Áánûqtuma naayóbáqá Ítíráaeo-wayukama yiwíkaimma áyaqa yiména áqnáabaq-annabike anó-kayukayababoana aati-aatimá yeqtábá kákaiye.

29 yiwíkai-kayukama wení íráqô-qtataaqa kéyimena Áánûqtuma íma aúyánámmá waéqma kéitaiye.

30 keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama naayóbáqá Áánûqtun-aama arátaamanibo íbêqa Ítíráaeo-wayukama Áánûqtun-aama arátaapoata keráwáqá Áánûqtuma áyaqa tímîmma matááe.

31 mimóráiq umá áyaqa matáapoata Ítíráaeo-wayukama íbêqa Áánûqtun-aama arátaamanibo anaaékaq Áánûqtuma áyaqa yímî-qtataaqa mayánoe.

32 máqte-kayukama Áánûqtuni ámáan-aimma arátaa-kayukama Ítíráaeo-wayukagaraq Yéqtaaeo-wayukagaraq wemá móraiq umá yawááq-umayikaraimanibo yemmá paru-yátáákómá móraiq umá yimíniye.

máqtemma íráqô-kataama Áánûqtukaq tenúnatae.

33 Áánûqtuma wenáaimma uyátá-maqma abo anóne. wení itái-yátááqá mórama arááti-nakoma ítima-amena íraatiraimma mémánóbáqá únókáá kubáutaiye. mimóráiq umá wení itái-yátááqá yirááti-nakoma waqmá ítaraimma mémánóbáqá únókáá kubáutaiye.

34 Áánûqtuni agamatán-áipí kétiye:

“náayuwaq uyátárai-nakoni aúyánámmá kanaaráq
ítaraao? náayuwaq kanaaráq aráátino?

³⁵ náawaq móra-yataaqa ámikaitana wení anónnáma
ámikaqa ‘yauwéqma aménúne’ téna tiráiyó?”

téna kétiye.

³⁶ uyátárai-nakoma máqte-qtataaqa wenayáánapo
tarôq uráiyé. wenôpake tarôq éna wetábá máqte-
qtataaqa paá mááé. Áánûqtukaq máqtemma tágama-
yataaqa matúq-matuq umá waíno. miráuma waíno.

12

ketáá ketúma Áánûqtukaq aménátae.

¹ miráinataa ketúnabaro, keqtaáyábá Áánûqtu
áyaqa taígani-tupaa tímikaipoaqtaa keráwáqá tirun-
áímmá kétima-timune. Áánûqtukaq keráwáqtí túma
aiqta-táúráá umá wekáq áméro. keráwáqtí túma
Áánûqtukaq aiqta-táúráá umá amíyábá wáiyé.
karáwáqtí túyánámmá túgoni akai-yátááqá paá
áméro. keráwáqá weqtábá kanamáárîq timuqá
marakéq agamá amé-wao-qtataakaa umá wekáq
paá áméro. ánibo wemá keráwáqá miráumatikena
wemá keráwáqtábá mirá téna tíniye: “minná
íráqône.” téna tíniye. Áánûqtuma paá-wayuka
íma máipoaqtaa wekáq mirá-onatae. minnáma
keráwáqtí árai-monoq-yataare.

² káqo-kayukama nôrabi íyamma yimémekaa
íinomanibo Áánûqtu keráwáqtí túyánámmá
waeráino. keráwáqtí táimma waéqma Áánûqtuqtaba
aokarîq umá aúráaro. miráiyataba Áánûqtuni
aúyánámmá kanaaráq itánoe. aúge-tuyanapike
Áánûqtu tímikaimma íráqô-qtataaqtabagaraq Áánûqtu

amuqá k émarai-qtataaqtabagaraq mútûq pááq
 umá ánatagurai-qtataaqtabagaraq itánoe. mi itái-
 yátááqtábámá kímora-amma wenamáa wáimma
 minná Áánûqtu túyánámmá kéwaeraiye.

³ Áánûqtuma íráqô-qtataakoma kemmá tímikaipoaq
 máqtemma keráwáqá móra-mora kétima-timune.
 íuyata-maqma túyánápímmá “kemá uyátaraune”
 ítero! ímiye. keráwáqá máqtemma Áánûqtu
 wenamáakoni íráqô-qtataapike keráwáqtí yáqtorai-
 yataaqa móra-mora tímimma minnýaba ítama
 arútáaro.

⁴ ítáaro. mimórá-áúráqá netuqyaan-áúkápáqá
 wáimanibo máqten-aukapaqa móra-mayaima wáiyé.

⁵ mimóráíq umá aarawaamá netuqyaammá
 máunataamanibo yegáráq-kegaraqtaa Ítu
 Káríqtogaraq kímora-turaa umá kéitaunatae. ketáámá
 máqtemma mórabi yagaroqtamá aokaq-aokakémá
 máunatae.

⁶ miráinata Áánûqtu wenamáakoni íráqô-
 qtataapike móra-mora umá mayaímá tímîtaqtaa
 kémayaunatae. móra-nakoma wení aokaq-máyáímá
 Áánûqtu ámikaimma waabá-káyúkátí yúrakaq
 Áánûqtuni watáae téna wáinanama arukaké ítama
 yáqtorai-yataakaraq tíno.

⁷ ánibo Áánûqtunopake aokaq-máyáímá kaqtó-í-
 yátááqá wáinana minnýaba kaqtó íno. óq-mayaima
 yiráátinenama maannáyaba yiráátíno.

⁸ móra-nakoma wení aokaq-máyáímá umá
 yíqtaaiq íkáae téna wáinanama tímá-yimino. móra-
 nakoma maqtokái-qtataaqa yaináinama ôrikaa umá
 yaináino. káqomma anó-nakoma náápaakaraq máena
 wemá akoqnáá umá mayaímá mayaíno. óq-

nakoma waayúkararaq kaayoné-yátááqá yímikenama minnýaba amuqá maráino.

⁹ itáaro. keráwáqtí tíyaqa yimí-yátááqá árai-qtataariq umá waíno. waátâ-yataaqa yiwáágóro. íráqô-qtataakoma yáqtoqma akoqnáá oro.

¹⁰ tirukaké káqowa-kaqowaqtabataa keráwáqá tikaíno. Ítu Káríqto uráiniq umá keráwáqá tirummá améra ábâqwaayuraa umá máero. keráwáqtí káqowa-kaqowan-aama yaaguyábóro. keqtíbâqawaayuyabama uyátâ-maqma anóniq umá túyánámmá itéraq timuqá maqyíkáaro.

¹¹ keráwáqtí mayaíyábámá akoqnáá umá maiyéraq píruq nááruq íma oro. akai-yátáákómá ógíqma wáinaq uyátárai-nakoma kaqtó umá áméro.

¹² keráwáqá awé uréq ikáonaa-qtataaqtabama timuqá máráaro. awéké kuí-yátááqtábámá yaákare awé oro. nunamummá aati-aatimá tíq-tiq oro.

¹³ ábâqawaraayuma móra-yataaqtaba yeráwáqá abáá íyaqa keráwáqtí oótamma yeráwáqtê yainéra namuq-wáyúkámá keráwáqtí oqtamá íyikaaro!

¹⁴ náayuwabi mamá táíq umátikaiya-kayukama Áánûqtukaq yeqtábá tero: “Íma mamá yawááq-umayikao. Ímibo yemmá mamá íráqôniq umáyikao.” téraq tero.

¹⁵ yimuqá maráiya-yutema yagaroqtamá timuqá máráaro. ibiqá yaráiya-yutema yagaroqtamá ibiqá yaráaro.

¹⁶ máqte-kayukama mimórá-ááímmá yíméro. kaayoné umá yíméro. keráwáqtí túma íma mamá úyóro.

¹⁷ móra-nakoma mamá táíq umátikai-naqa anónnáma íma mamá táíq umákaaro. ímiye. máqte-

tupaama waayúkama mamá íraqôniq í-yátááqtábá túyánákáq máráaro.

¹⁸ máqte-kayukagaraq kaayoné-yátáápi wenáú-kenaun umá maqmqá aónaaro.

¹⁹ ketí aanabô, móra-nakoma mamá táíq umátikai-naqa anónnáma íma túyánámmá umákanomanibo Áánûqtuma ayuwáiyana wení áyamma i-wálgóní anónnáma umáyikaniye. Áánûqtuni agamatá-kánnáábí kétéye:

“anónnáma yauwéqma yiménúne uyátarai-nakoma kétéye.”

téna agamatá-kánnáábí kétéye.

²⁰ miráinaq Áánûqtuni agamatá-kánnáágó tinnaiq oro. minná

“ení namuro-nákómá áama kéyainama aáwaqa amiyo. noqtábá kéinaama paá amiyo. mirá éma aqnókáq iráama káíq-kaiq iníkáá umá wení agaemá íniye.”

téna Áánûqtuni agamatá-kánnáágó kétéye.

²¹ Tááqtaani áaikomma íma uyátaino. ímibo íraqô-qtataaqnapo táí-aaikomma uyátáaro.

13

kámáániti yáaimma wáráaro.

¹ máqte-kayukama kámáániti yáaimma wáráaro! máqte-kamaanima Áánûqtu iyúwáitata máawana kámááni-wayukama Áánûqtu yíkáitata mááe.

² náayubi kámáániti yáaimma aratétama Áánûqtukaraq móraiq umá káratemanibo yetôpaqa yenamáárîq yaináí-yátááqá mamá abarokáq ínoe.

3 otaa-qtátáárîq o-káyúkámá anó-kamaani-wayukama mamá yáaqa kégamayiketamanibo íráqô-qtataariq o-káyúkámá mamá yáaqa íkegamayikaae. keráwáqá anó-kamaani-wayukati yáaqa íyaq kéikateyo? miráinaq íráqô-qtataariq kéyana yemá karáwáqá tikaq káaruinoe.

4 yemmá Áánûqtuni mayaí-wáyúkábóata keráwáqá tíwáqnaa ínéta kéoe. ááqibo otaa-qtátáárîq éqa ikatéro. miráipoata áraimma yeqtí akoqnáárake táí-yataariq kanaaráq umáqtikanoe. yeráwáqá Áánûqtuni mayaí-wáyúkábóata Áánûqtuni áyamma otaa-qtátáárîq o-káyúkámá kéumayikaae.

5 minnáyataba keráwáqá paá wáráaro. wenamáa Áánûqtuni áyaqtaba íwaimanibo wemá áyamma mayéna keráwáqti túyánákómá mamá yawááq umátikaniye.

6 minnágoni aáimma táákitima meyáníq kéoe. ítama arútáaro. anó-kamaani-wayuka yeqtí kanaaráq o-máiyáama Áánûqtuni mayaímá kémaiyaae.

7 keráwáqti aqtábááraq mayánéta íyaqa yemmá meyáníq oro. waabáq-táákitígáraq ení oótakoni táákitigaraq mayáníq oro. anó-kamaani-wayukama yeráwáqtábá anóne téra mi máqtemma yemmá yikaq káaruuyoro.

móra-nakoma áyaqa ámîn-nakoma ámáan-aikoni anaaé kéwaraiye.

8 keráwáqá íma móra-nakoma aatábááama éraq kímora-aatabaama aati-aatimá taákaq maráaro. minná keráwáqá káqowa-kaqowamma yirummá yíméro mirámô éqa ámáan-aimma kéwaraae.

9 áamáan-aikoma mirá-tiraine: “aaraukáqá íma mamá yataiyo. awekémá íkuyuwó. moyámmá íma mayao. egaa íao.” máqtemma maamin-ámáán-áímmá káqon-amaan-aikaraq kímora-auwayaapi wáíye. minná: “enamááríq arummá aménaiq umá káqo-kayukama mórai q umá arummá yimiyo.” téna wáíye.

10 náayubi arummá ámî-nakoma otaammá móra-nakokaq íkeguyakaiye. miráitana arummá amí-yátááqá áraimma minnáe. naayón-ámáán-áíkáráq Ítuni watáagaraq kéwaraiye.

ketáámá arupú-akaq uréire ónátae.

11 nôrabi íni-qtataaqtabama kéitaapoq keráwáqá yokaa éraq túbanaaq oro. ketáámá kuqtiwiránî-kanaama waaqókáq kéíye. Ítukaq tirummá ámikauna-kanaataama waqókákáá uráimanibo íbêq-kanaama waaqókáq awaararíq kéíye.

12 awé uráuna-kanaataama kumayukáá aúqma kánataitana keqtaámá kuqtiwiránî-kanaagoma aaqá iráqma tágainikaa umá waaqókáq kéíye. kumayuq-yátáápíké-qtátááríq únna-yataaqa yuwánátae. ánibo akoqnáá umá tirukákéqtaá iráqma tágama-yataapi yokaa ónátae.

13 ketáámá arupú umá tágama-yataapi máae-kayukaraa umá uréire ónátae. kebó-yátááqtábámá neginaagi-nomma naíyábá kumari-yátááqtábámá námô-yataaqtaba máqtemma yuwánátae.

14 máqtemma kúmikomma uyátani-qtataaqa uyátárai-nakoma Ítu Káríqtonopake máyaaro. keráwáqá kúmiq-yataariq ónáae tuya-qtataaqa íma wáráaro.

14

Ítukaq náawaq arummá ámînnarabi íámînarabiyo?

¹ yaímma-wayukama itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtabama kéitetamanibo paá aqnúníq kéoe. miráiya-kayukama áikutaiyapi uyáberanomanibo íma nóbíq-naabiq-aimma tero.

² yaímma-wayukama itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa akoqnáá kéeta kéqo-keq-yataaqa paá kénáae. miráimanibo káqo-kayukama itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa aqnúníq kéetaboata amaqa íkénáae.

³ kéqo-keq-yataaqa nai-nákómá amaqa ínai-nakoma pááqyan-awiqa íamamiyo. weqtábá kúmiq-yataariq kéiye ítiyo. Áánûqtuma min-nákáráq paá auwirániye.

⁴ móra náawaq káqo-nakoni kaqtó-nakoqtaba timá táíq kéumakaiyo? wení mayaímá akoqnáá umá mayaínanabi kumówínanabi minnáma wení anókoma Áánûqtu wenamáa tíniye. miráinana áraimma wemá akoqnáá umá mayániye. wení anónakoma kanaaráq áwáqnaa ínanaboana akoqnáá umá mayániye.

⁵ yaímma-wayukama móra-yupaagoma tébakaq-yupaagoma “uyátá-maqma anómma wáiyé” yúyánápímmá kéte. káqo-kayukama “máqte-tupaayaba mimóráíq kéiye” kéte. móra-mora-wayukama itáíq-itaiq i-yátááqá yúyánápímmá akoqnáá umá ítáaro.

⁶ móra-nakoma móra-yupaayataba aúyánápímmá “uyátá-maqma-kanaae” kétena wemá “uyátárai-nakoni anó-kanaae” téna mirá kéiye. min-nákómá kéqo-keq-yataaqa nai-nákómá Áánûqtuma wení

anómma uyátárai-koqtaba kéiyé. aáwaqtaba Áánûqtukaq “tíkáiye” téna kénaiye. anibo káqo-nakoma kéqo-keq-aawaqa íma nai-nákómá Áánûqtuma wení anómma uyátárai-nakoqtaba kéiyé. aáwaqtaba Áánûqtukaq “tíkáiye” téna kénaiye. anibo káqo-nakoma kéqo-keq-aawaqa íma nai-nákómá Áánûqtuma wení anómma uyátárai-nakoqtaba kéena Áánûqtukaq “tíkáiye” téna íkenaiye.

⁷ ketáá kenamáayababoaqtaa íma paá máetaa kenamáayababoaqtaa ípukaunataamanibo paá máunataama uyátárai-nakoqtabataa máunatae.

⁸ miráimanibo ketáá puyúnataama uyátárai-nakoqtabataa képuyunatae. paá máunataabi púyonataama ketáámá uyátárai-nakoqtabataa máunatae.

⁹ taákaq máráaro. Ítuma pukéna itó-uma paá máqe-uraimma “keráwáqtí uyátárai-naqune” téna kétiye. miráuma paá máa-kayukagaraq pukáa-kayukagaraqti uyátárai-nare.

¹⁰ keráwáqá nôraq itaráq keráwáqtí tîbâqawaaraa-kayukayaba tímá táíq kéumayikao? nôraq itaráq tîbâqawaaraa-nakomma pááqyan-awiqa kéyamameyo? ketáágáráq máqtemma Áánûqtuni aúbaq itó-onanataa keqtáámá wemá yainániye.

¹¹ Áánûqtuni agamatá-kánnáágó kétiye:

“uyátárai-nakoma mirá kétiye.

‘kemá paá máeq áraimma kétune.

máqte-kayukama ketúbáq yiraayutáúmá ayéta ke-qtábá Áánûqtue’ tinoe.”

agamatá-kánnáágó mirá kétiye.

12 miráinataa máqte-kayukataa ketáái táaimma Áánûqtukaq timá uwaénúnatae.

tíbâqawaaraa-kayukama íma mamá táíq umayíkáaro.

13 abo káqoyu-kaqoyuyaba kúmiq-yataariq kéoe-aimma ibáqyuwanatae. miráinataa tíbâqawaaraa-kayukati yítaupi atarái-yátááqá aaremá íma maqyikétaa kúmiq-yataapi íma mamá yikánataae.

14 Ítu Káríqtote yagaroqtaráunaboq kéitaune. wenamááríq máqte-qtataakoma íma táíq kéiyé. ááqibo móra-nakoma wenaákaqa “táíq kéi-qtataare” ténama wetábá áraimma táíq kéiyé.

15 mirá-uraiye. nóin-aawarabi náána-waigoma tíbâqawaaraa-nakomma otaammá kéguyakeq íma kaayoné umá Íturaa umá kémaae. Ítu Káríqtoma wetábá pukáinaqa aáwakakema íma mamá táíq umákaaro.

16 keráwáqá íráqô-qtataaqa máyáaqtabama íma yuwáiyata waayúkama akáyáámá timátikáaro.

17 itáaro. Áánûqtuni márûpaqa aáwaqa naréq nommá naréq iyábá íma wáiyé. ímiye. Áánûqtuni márûpaq kateko-ááikaráq kaayoné-yátáákáráq amuq-yatáákáráq minnáyaba wáiyé. mi-qtátááqá Áánûqtuni Aokaq-Áágómá kétimiqtatae.

18 abo náawabi Ítu Káríqtokaq kaqtó kéinana miraráá umá Áánûqtuma weqtábá amuqá marakáinata waayúkama téta “wemá kanaa-naré” tínoe.

19 miráinataa mi-qtátáákómá kaayoné-yátááqá mamé yínîqtaba ketáámá maqmá ónanatae. káqowa-kaqowamma yíwáqnaa umá akoqnáá umá itáíq-itaiq í-wáyúkámá ketáámá auránúnatae.

²⁰ aáwaqtabae téq Áánûqtuma nôrabi urái-yataaqa íma yawítítuwaaro. máqten-aawaqa nai-yátááré. ááqibo nóinabi keráwáqá naa-qtátáákómá móra-nakoma néna wenaúyánápímmá kúmiq-yataariq kéenama minná otaammá kéguiye.

²¹ ááqibo keráwáqá amaqa nérabi aíbôq-nomma nérabi mamá kéqokeq-yataariq o-wáigómá mamá tîbâqawaama mamá kúmiq-yataapi kéiyuwaamma mirá íoro.

²² maami-qtátááqtábá itáíq-itaiq o-qtátááqá yaqtóráaro. maami-qtátááqtábá nói-tuyanabi itáamma Áánûqtu wenamá itáino. keráwáqá nôrabi o-qtátáákómá íma yawááq-umatikainaq timuqá maránoe.

²³ ááqibo móra-nakoma aáwaqtaba kaayaq-áúyánámmá iténa nai-wáigómá wenamááriq yawááq kéumakaiye. taákaq maráaro. keráwáqá nôrabi o-qtátáákómá keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáápíké íkéitaqa kúmiq-yataariq kéoe.

15

¹ ketáámá náayuwabi akoqnáá umá itáíq-itaiq kéuna-yutaama itáíq-itaiq í-yátááqtábá aqnúnîq kéokayukama yíwáqnaa ónátae. yemá ummaa-yátáápi mái-yataama yíwáqnaa éqtaa keqtáá tikáina-yataariq íonatae.

² ketáái túyánámmá káqo-yuraq maréqtaa yíwáqnaa onanataá yeráwáqá akoqnáá ínoe.

³ Ítu Káríqtoma wenamááriq paá wetábá amuqá maranî-qtataariq íuraine. ímibo Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá maará téna Ítuqtaba kétiye:
“keráwákáq yemá tíyoqa áyáan-aikoma kemmá tîkakaiye.”

téna kėtiye.

⁴ naayóbáq aúba-wannaabi agatáan-aikoma íbêq-kanaaraqa keqtáá kétiraatiqtaae. Áánûqtuma wení aokaq-áúbábíkémá keqtáámá umá tíqtaaiq kéitaqtaa ketáámá tú pukáipaq awé kéunatae.

⁵ Áánûqtuma keráwáqtí yáqtorai-yataakoni áaimma keráwáqá tíwáqnaa kéinaq keqtábá kákaina máqtemma móra-mora-yutema móra-tuyanakaq maréq kanaaráq mánoe. miráuma Ítu Káríqtoma keqtáámá miráigaae téna tirááqtiraiqtaae.

⁶ mirá éqa máqtemma keráwáqá móra-toyaukaq maréq Áánûqtumma ketáái uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoni aboámá wenáwîqa kanaaráq múte yauwínoe.

átê-wataama Yéqtaaeo-wayukama kéिताae.

⁷ Ítuma keráwáqá íráqôniq umátíkáiniq umá mórai q umá móra-mora-yuma mamá íráqôniq umáyíkáaro. mirá éqa Áánûqtun-awiqa keráwáqá múte yauwínoe.

⁸ Ítuma minnáyaba Ítíráaeo-kayukati kaqtó-naqa aúkáiye. miráipoana Áánûqtuni áagoma naayóbáqá Ítíráaeo-wayukama yúma kárataa-kayukaraq abarokáq pááq uráie.

⁹ ókaraq Ítuma kaqtó-naqa aúkaimma Yéqtaaeo-wayukama íma Ítíráaeo-wayukamibo Áánûqtun-awiqa wení paru-yátáákóqtábá kanaaráq múte yauwínoe. Áánûqtuni agamatá-kánnáágómá kėtiye:

“maaminnáyaba kemá Yéqtaaeo-wayukati aúkáapikemma ‘tíkáiye’ tenúne. íbí enáwîqa múte yauyónúne.”

téna

¹⁰ keqnaáámmá agamatá-kánnáágómá maará kėtiye:
 “Yéqtaaeo-wayukao, keráwáqá Áánûqtuni waayúcate
 timuqá máráro.”

téna

¹¹ ókaraq maará kėtiye:

“Yéqtaaeo-wayukao, keráwáqá máqtemma uyátárai-
 nakoni áwîqa múte yaúyóro.

máqte-kayukao, wenáwîqa múte yaúyóro.”

téna kėtiye.

¹² ániibo naayóbáqá Áánûqtuni amuné-náqá
 wenáwîqa Áítáiyama wemá tiráine:

“Yétin-annabike móra-naqa pááq éna minnáyaba
 pááq ínimma Yéqtaaeo-wayukaraq
 yabíqyikaniye.

miráinata Yéqtaaeo-wayukama weqtábá
 íkáonaamanibo paá awé ínoe.”

téna tiráine.

¹³ keráwáqá Yéqtaaeo-wayukama Áánûqtukaq itáíq-
 itaiq urááe. Áánûqtu tirunóbáqá mamá mirá
 kéumatikaipoaq keráwáqá íkáonaamanibo kanaaráq
 paá awé ínoe. Áánûqtukaq itáíq-itaiq kéyana amuq-
 yatáákáráq kaayoné-yatáákáráq wemá timíno.
 Aokaq-Áágóní akoqnaáárake keráwáqá Ítuqtaba ôriq
 umá kétikainaq awé umá máero.

Póroni kawáá-máyáímá

¹⁴ ketíbâqawaayuo, kemá kéitaunama keráwáqá
 íráqô-qtataakaraq itái-yatáákáráq keráwápímmá
 ógiqma wáipoaq keráwáqá Ítu Káríqtoqtaba móra-
 mora-yuma kanaaráq wenarááté-wenaraate ínoe.

15 miráimanibo yaímma-wataama maamin-áúbábí keráwáqtôpaq agayáunama akoqnáá umá tiráune. kemmá maami-máyáímá Áánûqtu tímikaitapoq miráuma timá taákaq kéune.

16 Yéqtaaeo-wayukayataba Áánûqtuma kemmá Îtuni anó-monoq-naqa aútkaraiye. kemá Áánûqtuni watáama timá-yimuna-naqune. Yéqtaaeo-wayukama min-áímmá kéiteta miraráá umá Áánûqtukaq amí-yátáákáá kéinatama yeqtí yúgaraq yúyánákáráq Áánûqtukaq Aokaq-Áágómá yemmá mamá Áánûqtuqtaba aokarîq umáyikainana Áánûqtu yemmá yiwirániye.

17 miráítaq kemá Îtu Káríqtogaraq yagaroqtamá mi-máyáímá ketáaraq Áánûqtuma kanaarâq ínîqtaba timuqâ kémarauene.

18 paá Îtu Káríqtoma nôrabi uráinaiyaba ketáanapo ketí mayáinápógárâq uráiqtabama kemá Yéqtaaeo-wayukama timá-yimenune.

19 miráonata yemá kéiteta anón-awaameq-yataaqa káoneta Aokaq-Áágómá yemmá mamá Áánûqtuma tinnaiq ínoe. miráítaq kemá Yérútáárebake Irírkamabaq mûtûq átê-wataama Îtu Káríqtoqtaba ketí máqten-akoqnaarake timátuweq uráune.

20 ánibo Îtu Káríqtoni áwîqa íma yaráa-marabaqa kemá mibáqâ wenamá átê-wataama móma timá-yimiyaba kétikaiye. mirá éqa átê-wataama káqo-yuma abarokâq timá yímîkaiyapaqa kemá waabá-káyúkárâq íma timá-yimenune.

21 minnáyaba agamatá-kánnáábí maará téna kétiye:

“yemá náayuwabi íma timá-yimikaa-yuma

yemá aónanoe.
 yemá náayuwabi íma ítaraa-yuma
 yemá ítama arutánoe.”
 téna kétéye.

Póroma Árómuq wíniye.

²² miráitana ketí mayaígómá keráwáqtôpaq
 íyábámá kemmá kéyaqtoraiye.

²³ miráimanibo maan-áúkápáqá ketí mayaímá
 ókaraq íma wáiyé. ayáqtáá-kanaama kemá keráwáqá
 timónaiyaba ôriq umá kétékaiye.

²⁴ miráipoaq kemá keráwáqá étaba timónanu
 íyabiyo? Árómuq kótamaqma wéqa keráwáqá
 yá-timonateq Tipéini-marabaq ónúne. ánibo
 kemá keráwáqá timuqá kémareq kétémonaiyaq
 kemá keráwáqtê pááqya-kanaama ko matáá-onaq
 keráwáqá Tipéini-marabaq kanaaráq timátíkáiyaq
 kónunamanibo

²⁵ íbêqa kemá Yérútáárebaq uréq Áánûqtuni
 waayúkama ko mamá yíwáqnaa ónáá kéune.
 abo yemá yenamáárîq Maateróniapakekaraq
 Karíkipakekaraq Áánûqtun-aaraq móra-iyakaq márâa-
 kayukama Yérútáárebaq aamá téite umá móra-akaq
 maréta áwáyoq-wayukama yíwáqnaa umá móneqa
 paá yimínéta kéowaq kéune.

²⁶ missing?

²⁷ yemá yimuqá kemáreta mirá kéomma áraimma
 yemá yemmá anónnáma aqtábááraq kéyime. ánibo
 Yéqtaaeo-wayukaraq Áánûqtuni máqtemma íráqô-
 qtataaqa Ítíráaeo-wayukabike yemmá kéyainaapoata
 Yéqtaaeo-wayukama yeqtí oótamma Ítíráaeo-
 wayukagaraq yaínáaro.

28 ánibo kemá ketí mayaímá maakáq ánateq Yérútáárebaq kónune. mi-mónéqá Maateróniapakekaraq Karíkipakekaraq mamá áikumaraamma mamá yiménúne. miráumatuweq anaaékaqa Tipéini-marabaq uréq mikákémmá keráwáqtôpaq Arómuq ónúne.

29 kemá túyánámmá kéitaunama anaaékaq kemá keráwáqtôpaq yenúnama Ítu Káríqtoma anómma íráqô-qtataakoma keráwáqtábá timíniye.

30 ketíbâqawaayuo, kemá Yérútáárebaq kégonaga keráwáqá akoqnáá umá nunamummá timátíkáaro téq keráwákáq inaa kétune. kemá Ítu Káríqtoni áwíkaqa keráwáqá akoqnáá umá ítama káonaune. Aokaq-Áágómá mamá ketáámá móra-mora-yuma tikáipoaqtaa keráwáqá kemmá tikánôpoaq ítama káonaune.

31 nunumummá tíyanama Yérútáárebaq ketáái átê-wataama awéqtátuwaakayukabikemma tú-tiqa í-yátááqá íma mayánúne. nunamummá kétéyanawaq Yérútáárebake Áánûqtuni waayúkama yemmá kemá nôrabi únnayaba yikániye.

32 Áánûqtumma akáinaqa kemá amuq-yatáákáráq ógiqma keráwáqtôpaq íréq keráwáqtê yamáeq aagánúne.

33 íbêqa Áánûqtuma ketáái kaayoné-yatáákón áaikoma wemá máqtemma keráwáqtê waíno.

16

1 ketáái tímanaqa Píbima wení wataama timá-timenune. wemá Tékeriabaq Áánûqtun-aama móraiyakaq maréta kéitaa-kayukaraq wení mayaímá wáíye.

2 uyátárai-nakoni anaaé kéwaraa-yuma móra-mora-waigoqtaba yíkáiniq umá keráwáqá wemmá awíráro. yaímma-yataaqtaba immá wemmá áwáqnaa umá áméro. wemá kemmá tíwáqnaa uréna taíbaq-wayukagaraq yíwáqnaa uráíye.

3 Ítu Káríqtoqtaba ketê mayaímá mayáayana-kama Patírayaa Akíra ye aúkátôpaq ketí miráoyo-maaraoyo-aimma yuwaúnana wimmá yíméro.

4 yenákámá íuraiyana ketí túwaraimma mamá paá umátikaraayapoq ípukaune. yenákáyábámá kemá “tíkáíye” kétunata máqtemma Yéqtaaeo-wayukagaraq Áánûqtun-aama kéitaa-kayukama “tíkáíye” kéte.

5 yenákátí naaúpaq Áánûqtun-aama kéitaa-yuyabama ketí miráo-maarao-aimma yuwaúnana yeráwáqtôpaq wimmá yíméro. tíkáin-aanabo-naqa Ipáineti wemá áqnáabariq umá Étia-marabakemma Ítu Káríqtoqtaq arummá ámikai-nakonopaq ketí miráono-maaraono-aimma yuwaúnana wimmá áméro.

6-7 Máriaa wemá akoqnaá umá keráwáqti aúkápimma mayaímá kémayain-inikonopaq ketí miráo-maarao-aimma yuwaúnana wemmá áméro. Aaqtarónikatigaraq Yúniatigaraq yenákámá ketimáápoke-nakarátama yenákámá móra-taoqa ketê yagaroqtamá ánná-naupaqa máqe-uraayane. yenákámá máqtemma yiwíkai-kayukama yimónama íráqôniq kéeta yenákámá áaimma átáma Ítu Káríqtoni anaaé kéwaraayaq anaaékaqa kemá mirá-uraune.

abo yenákáyôpaq ketí miráoyo-maaraoyo-aimma yuwaúnana wimmá yíméro.

8 Aaparíati wemá uyátárai-nakoqtaba kemmá tíkáin-aanabonapoq wenôpaqa miráono-maaraono-wataama yuwaúnana kéwiye.

9 Abáánati wemá Ítu Káríqtoqtaba ketê móra-mayai-naqa ketí aanábó-náqá Títáakitigaraq yenákáyôpaqa miráoyo-maaraoyo-wataama yuwaúnana kéwiye.

10 Apériti wemá Ítu Káríqtoqtaba aú-aiqa matáimma Eritááburati máqtemma wení aara iyápógaraq yeqtôpaqa miráoro-maaraoro-wataama yuwaúnana kéwiye.

11 Ítiráao-naqa ketimáápoke Erótionigaraq máqtemma Naatítatini aara iyápógaraq uyátárai-nakoni waayúkama yeqtôpaq miráoro-maaraoro-wataama yuwaúnana kéwiye.

12 Taraipínayaa Taripóta yenákámá uyátárai-nakoqtaba akoqnáá umá mayaímá kémayaayaq-nakagaraq tíkái-ketimanaaqa Péti wegáráq uyátárai-nakoqtaba akoqnáá-mayaima matáitaq yeqtôpaq miráoro-maaraoro-aimma yuwaúnana kéwiye.

13 Árûbati wemá mórama Áánûqtuma wetábá aúyakai-nakaraq anóama minná ketinóraa umátíkaraiipoq yeqtôpaq kemá miráoyo-maaraoyo-aimma yuwaúnana kéwiye.

14 Atíkaritagaraq Périgonigaraq Émitigaraq Paataróbaatigaraq Émaatigaraq yaímma ketíbâqawaayuma yeráwáqtê Áánûqtun-aaraq móra-iyakaq áikutaawaq yeqtôpaqa kemá miráoro-maaraoro-aimma kétima-yikaune.

15 Piráárogatigaraq Yúriagaraq Nériati wení ámanaakogaraq Orípatima máqtemma Áánûqtuni waayúkama yeráwáqtê áíkutaawaq yeqtôpaq kemá miráoro-maaraoro-aimma kétima-yikaune.

16 keráwáqá móra-mora-yuma tîbâqawaaraa umá wenayáá-kenayaamma yiméq tótó umáyíkáaro. máqtemma kéqokeq-kaqokeq-marabaq Îtuqtaba áíkutaa-kayukama keráwáqá miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaae.

17 ketîbâqawaayuo, waayúkama káqon-aimma tiráátétaa Áánûqtuni waayúkama mamá yaíkaa qígáae téta tíya-kayukabikemma nékaq máero. keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá mamá awígíloq íyábámá atéqma máero.

18 mirá-káyúkámá yemá ketáái uyátárai-naqa Îtu Káríqtoqtabama íma yúyánámmá kéitaamanibo yemá paá yeqtí yúyaba yúyánámmá kéitaae. watáagaraq átê í-áímmá téta táí-aaimma íma ítaraa-kayukama mamá maqtawémma éta makáqma káonaae.

19 máqte-kayukama keráwáqá Îtu Káríqtoqak tirummá anéq yáqtoraiyaba kéitaae. miráitaq kekáráq timuqá kématikaune. keráwáqá nóinabi íráqô-qtataaqa aónaigaae téq kêtunnamanibo táí-yataaqtabama aónéq mirá kéomma íma maraígáae téq kétune.

20 abo Áánûqtuma ketáái kaayoné-yátáákón áaikoma Tááqtaamma yatamma keráwáqtí títaukoni aménáápáq yawarápaqtuwaniye. ketáái uyátárai-naqa Îtu Káríqtoni paru-yátáákómá keráwáqtê wáino.

21 Tímotima Îtuqtaba ketê móra-mayai-nakoma wení miráoro-maaraoro-aimma keráwáqtôpaq

kéyuwaiye. Arútiagaraq Yéitonigaraq Totípaterigaraq ketimáápake Ítiráaeo-wayukama keráwáqtôpaq miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaae.

²² Téqtiati kemá Póroni óyaupike watáama matéq maamin-áúbámá keráwáqtôpaq kágayeq kemá uyátárai-nakoni áwîkaqa miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaune.

²³ kemá Káeatini naaúpaq kémaiyunana ánibo Áánûqtun-aama kéitaa-kayukama wení naaúpaq ya káikuyoe. miráitana Káeati wegáráq yeráwákáráq miráoro-maaraoro-aimma kétimatikaae. Erááqtati wemá maa-márúkáká mónekaq kawáá uráinakogaraq keqtíbâqawaaraa-naqa Kawóqtati yenákámá miráoro-maaraoro-aimma keráwáqtôpaq kétimatikaaye.

²⁴ Ítu Káríqtoma ketáái uyátárai-nakoni íráqôqtataakoma keráwáqtê waíno. miráuma waíno.

aqtó-núnámúné.

²⁵ ketáámá Áánûqtun-awiqa múte yauyónatae. íbêqa Póro kemá maamin-áúbágóní aqtóráq kéyune. Ítu Káríqtoqtaba átê-wataarakemma kemá kétima-timinata Áánûqtuma keráwáqá kanaaráq mamá akoqnáá-wayukama aúqtikaniye. abo kemá keráwáqá Ítu Káríqtoqtaba aúpáq-áímmá timá tímikaune. Áánûqtuma matúq-matuq umá máinakoma maamin-áímmá naayóbáqá aati-aatimá aúpáq makáine.

²⁶ miráimanibo anaaékaqa wení amuné-wáyúkátí yóyaukaq mamá abarokáq uráiyee. miráitana íbêqa wemá keqtáá timátikaitaqtaa ketáámá maamin-áúpáq-wátáámá máqte-kayukabi túnatataa yemá

kéitaae. wé máqte-kayukama Ítu Káríqtoqtaba itáíq-
itaiq kéeta wenáama waraígáae téna kéitaiye.

²⁷ Ítu Káríqtoma wenáainapo Áánûqtukaq we-
namáa áá ítarai-manikoma tágama-yataaqa matúq-
matuq umá waíno. miráuma waíno.

áugen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023

0cfeeb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84